

9.
DISSERTATIO IURIDICA INAUGURALIS,
DE
EO, QVOD IVSTM EST
IN
INDVCIIS
MORATORIIS.

QVAM,
EX DECRETO
ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS
IN ALMA LVDOVICIANA,
PRO LICENTIA
SVMMOS IN VTROQVE IVRE HONORES
RITE CAPESSENDI,
DISCVSSIONI PVBLICAE
AD D. OCTOBR. MDCCXLVII.
SVBMITTIT
ERNEST. CHRISTIAN. ENGELH.
SCHVLER,
WETZLARIENSIS.

G I E S S A E,
Typis EBERH. HENR. LAMMERS, Acad. Typogr.

9.
DISSERTATIO IURIDICA INAUGURALIS,
DE
EO, QVOD IVSTM EST
IN
INDVCIIS
MORATORIIS.

QVAM,
EX DECRETO
ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS
IN ALMA LVDOVICIANA,
PRO LICENTIA
SVMMOS IN VTROQVE IVRE HONORES
RITE CAPESSENDI,
DISCVSSIONI PVBLICAE
AD D. OCTOBR. MDCCXLVII.

SVBMITTIT
ERNEST. CHRISTIAN. ENGELH.
SCHVLER,
WETZLARIENSIS.

G I E S S A E,
Typis EBERH. HENR. LAMMERS, Acad. Typogr.

DISSECTATIO JURIDICA HANNOVERENSIS

DE

FO. QVOD IVSTM EST

IN

INDVCTIS

MORATORIIS

QVAM

EX DECRETIS

ALMAE MATRICIS HANNOVERENSIS

IN ALMA LUDOVICIANA

PRO LICENTIA

STVDII IN VIROQVE IURE HONORE

RIE CAPESSENDI

DISSECTATIONI PUBLICAE

AD D. OCTOB. MDCCXVII

SVBMITTIT

ERNEST. CHRISTIAN. ENGELH.

SCHULER.

WETZLARENSIS

GISSAE

Typis ERNEST. HENR. LAMMERS, Acad. Typogr.

CAPVT I.

Paraenesis ad lectorem.

§. I.

Periculum facturum studiorum meorum ; (quae quidem exigua esse scio) de themate aliquo dissertationis nouo , & adhuc inaudito , non fui sollicitus. Quippe quod vix , & ne vix quidem , inuenienda sit vlla iuris materia ; quae non aliquibus eruditorum tractatibus illustrata sit. Satis enim foecundum est nostrum seculum hominum scripturientium frequentia : quibus tantum non schola egressis manus pruriunt : vt animus incitatus scripturare non desinat. Quos olim sugillauit FRANCISCVS PETRARCHA, dialogo de scriptorum fama 44. Omnes, inquit, assidue scribunt. Nec vlli aetati tanta vel scribentium copia : tanta scientium, atque eloquentium fuit inopia. Et IUVENALIS *Satyræ* 7. 50.

- - - Laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali : tenet insatiabile multos
Scribendi Cacoëthes , & aegro in corde senescit,
Quid , quod olim suo tempore asseuerauerit TERENCE-
TIVS *Eunuchi prologo* 41.

Nullum est iam dictum ; quod non sit dictum prius. Et qui ipsum TERENCEM octo seculis antecessit, Hebraeorum Cohelet, conquestus est , quod libros faciendi nullus sit finis. *cap. 12. 12.*

DISSERTATIO IURIDICA WAFFERHALS
DE

FO. QVOD IVSTM EST

IN

INDVCTIS

MORATORIIS.

QVAM.

EX DECRETO

ALMAE MATRICAE ORDINIS

IN ALMA LUDOVICIANA,

PRO LICENTIA

SUMMOS IN PRAELOGO VIRE HONORES

RECEPERENDI,

DISCVSSIONI PVBLCAE

AD D. OCTOB. MDCCXVII

SVBMITTIT

ERNEST. CHRISTIAN. ENGELH.

SCHVLER.

WETZLARIENSIS.

G I E S S E.

Typis ERNEST. HENR. LAMMERS, Acad. Typogr.

CAPVT I.

Paraenesis ad lectorem.

§. I.

Periculum facturus studiorum meorum ; (quae quidem exigua esse scio) de themate aliquo dissertationis nouo , & adhuc inaudito , non fui sollicitus. Quippe quod vix , & ne vix quidem , inuenienda sit vlla iuris materia ; quae non aliquibus eruditorum tractatibus illustrata sit. Satis enim foecundum est nostrum seculum hominum scripturientium frequentia : quibus tantum non schola egressis manus pruriunt : vt animus incitatus scripturare non desinat. Quos olim sugillauit FRANCISCVS PETRARCHA, dialogo de scriptorum fama 44. Omnes, inquit, assidue scribunt. Nec vlli aetati tanta vel scribentium copia : tanta scientium, atque eloquentium fuit inopia. Et IUVENALIS *Satyræ* 7. 50.

- Laqueo tenet ambitiosi
- Consuetudo mali : tenet insatiabile multos
Scribendi Cacoëthes , & aegro in corde senescit.
Quid , quod olim suo tempore asseuerauerit TERENCE
TIVS *Eunuchi prologo* 41.

Nullum est iam dictum ; quod non sit dictum prius. Et qui ipsum TERENTIUM octo seculis antecessit, Hebraeorum Cohelet, conquestus est , quod libros faciendi nullus sit finis. *cap. 12. 12.*

A 2

§. II.

§. II.

Dissertationis
obiectum.

Quae cum ita sint, huius exigui speciminis argumentum longe non circumspexi: sed obuium primum sine delectu assumpsi. Cumque forte inter alios in manus inciderit sinuosus, & satis prolixus tractatus de rescriptis moratoriis **GVILHELMII ANTHONII de Freunberg** / iuris vtriusque Doctoris: qui ex disputatione, in perillustri hac academia habita, in opus tantum excreuit: non dubitavi, eandem materiam compendiosiori methodo retractare: ita ut quid iustum sit in vtraque moratoriae dilationis specie, tam ex rescripto, quam creditorum pacto, breuiter per lancem saturam exhiberem.

§. III.

Monitum.

Quod praemonere placuit aequum lectorem: ne existimet gloriari me alienis bonis; cum graculo apud **PHAEDRVM Lib. 1. fab. 3.** Ceterum uti nec in **ANTHONII**, nec alterius cuiusquam verba iuraui; quin potius odi imitatores, seruum pecus; cum **HORATIO Lib. 1. ep. 19. 18.** ita libertate sentiendi usus, sciolorum & nasutulorum vesana iudicia, & inanes rhonchos, quod praefiscini dixerim, ne flocci quidem pendo; sed iubeo, ut secum ipsi habitent; & discant illud Catulli: non videmus manticae, quod in tergo est. Itemque illud **PERSII Satyra 4. 24.**

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo!

Sed praecedenti spectatur mantica tergo.

✽) (✽

CAPVT II.
Proemium.

§. IV.

Dignam esse hanc tractationem curatori lima, nemo, Dignitas
argumenti.
ut arbitror, ibit inficias. Cum seculo hoc luxu-
riosisimo nulla fere inuenire liceat praetoria: in quibus
induciarum causae non sint frequentissimae. Scilicet
laute, & in diem viuere non soli magnates, sed & in-
ferioris subsellii homines, solent. Quorum character
egregius est apud DIPHILVM COMICVM.

Quia te videmus, bone vir, obsonarier

Basilice, & longe supra ciuilem modum,

Per te pisciculum vix accipiunt ceteri.

Ita ciuitas compulsa ad vitam olitoriam est.

Pugnamus de apiis, tanquam in certatu Isthmio.

Tua praeda est, si quis moenia intravit lepus.

Perdices autem & turdos, ita me Dii iuuent!

Iam nec volantes licitum est conspiciarier.

Etiam incendiisti precium vino exotico.

Hinc crescente, & aggrauescente aere alieno, vulgare

fit & ὑπερβολή illud Psalmistae 37. 21. Mutuabitur pecca-

tor, & non soluet. Adeoque ad declinandos credito-

rum impetus nulla non quaeruntur opercula. De quo

conquestus est TERENTI PHORMIO *act. 1. sc. 2. 5.*

Praesertim, ut nunc sunt mores, adeo res reddit,

Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.

§. V.

Quod si quis existimet, flebile hoc & miserabile Sine spe
auxilium, ut loquitur Imperator, in 1. 7. & 8. *Cod. qui lucia.*

bon. ced. poss. non implorari, nisi a depauperatis: saepissime etiam iis, qui per propriam culpam ad incitas redacti sunt: proinde parum vel lucri, vel honoris ex istis causis reportatum iri: is sciat, Iureconsultos nos esse; non caprimulgos, & lucri captatores; sed iustitiae sacerdotes. *L. 1. §. 1. ff. de iustit. & iure.* Quae virtutum praestantissima, secundum ARISTOTELEM, *Ethic. lib. 5. c. 1.* maximum sibi met ipsa praemium: nec mercenaria, sed propter se ipsam expetenda est. Ut differit LA. CTANTIUS *lib. 6. cap. 11. n. 16.* CICERO *paradoxon 6.* ὅτι μὲν οὐδὲ σοφὸς πλάσιος. Sin autem aliquis, ut est male sanus huius seculi genius, tales amet causas, quae fumare faciunt caminum; wovon der Schornstein raucht;

(. - Quis enim virtutem amplectitur ipsam, Praemia si tollas? IVVENAL, *lib. 4. sat. 10. 141.*) ille de ipsis fraudulentis decoctoribus hoc amplius sperare poterit; quo magis hi decoctionibus istis, tanquam ex spoliis creditorum, ditescere solent: ut habeant Germani in paradoxis: sie werden reich / durch Banquerot machen.

CAPVT III.

De origine induciarum, & causa impulsiva.

§. VI.

Atheniensium
um περί-
χθια.

Induciarum originem non soli reipublicae Romanae debemus. Nota est lex Solonis, sapientissimi Atheniensium legislatoris: quam sub nomine περίχθια eo tempore rogavit; quo, propter ditiorum impotentiam, foenus improbum exercentium, status reipublicae conclamatus, in maximo versabatur periculo. Cuius legis beneficio, vel usuras, vel ipsius sortis partem aliquam,

quam, remisit. Ut constat ex **DIOGENE LAERTIO**,
HERODOTO & PLUTARCHO, in vita **SOLOONIS**.

§. VII.

Confinilem *ענין חטאת* observare licet in Theocra-
tia Iudaeorum, ex Deuteron. c. 15. ubi unusquisque Iu-
daeus fratri suo gentilitio (non item peregrino portae,
de quo vid. THOM. GODWIN. *antiquit. Hebr. l. 1. c. 3. n. 6.*) remittere mutuum iussus est singulo septennio;
qui annus remissionis audit. Quod & in anno Iubilaeo
usu venisse colligimus ex Levit. 25. 10. vid. SLEVOGT
diff. de anno Iubilaeo th. 20. ubi hoc restringit; si annus
Iubilaeus cum sabbathico coinciderit.

Iudaeorum
annus remis-
sionis.

§. VIII.

Porro plebem Romanam, ad aeris alieni abolitio-
nem, novas tabulas saepe flagitasse constat. Quas,
cum bona pace impetrare non posset, facta tandem
in montem Aventinum secessione, senatui extorsit.
Ut latius habet HALICARNASS. *Rom. antiq. lib. 2. LIV.*
lib. 2. c. 23. seqq. Cuius rei iniquitatem praegnantibus ra-
tionibus demonstrat BODINVS *de republica, lib. 5. c. 2.*
Et longe ante ipsum CICERO, *de officiis lib. 2. cap. 24.*
ubi, *tabulae*, inquit, *novae* quid habent argumenti, nisi
ut emas mea pecunia fundum, cum tu habeas: ego non ha-
beam pecuniam? Quam ob rem ne sit aes alienum, quod
reipublicae noceat, providendum est: quod multis rationibus
caueri potest: non, si fuerit, ut locupletes suum perdant:
debiliteres luerentur alienum.

Romanorum
tabulae no-
vae.

§. IX.

Addere hic licet *ענין חטאת* speciem, in imperio Beneficium
nostro Germanico noniori tempore sancitam, praeulo §. de inda-
instru ganda.

instrumento Pacis Osnabrugensis, art. 8. §. 5. De inda-
ganda. Quem, cum aliquis de nihil dando, per pa-
ronomasmagere diceret; narrante HENNINGES, me-
ditat. ad dict. §. obicem tamen posuit infecutus recessus
imperii, anno 1654. §. Nacodem auch 170. sqq. vt facta
inter debitores distinctione, per belli calamitates ad
inopiam reductis quarta usurarum pars relaxaretur,
salua sorte, per triennium non exigenda: hocque ela-
pso, intra septennium particulatim soluenda. Exem-
ptis ab hoc beneficio iis, quos vel belli iniuria non op-
pressit: vel qui res suas decoxerunt petulanter, infr. §.
26.

§. X.

Mitiora re-
scripta mora-
toria.

Ex quibus apparet, longe mitius agi cum credito-
ribus per rescripta moratoria, iure nostro civili prodi-
ta. Quibus, illaesa sorte, solam temporis iacturam
patiuntur: concessa debitoribus respiratione vt pluri-
mum ad quinquennium, infr. §. 77. Et licet minus sol-
uere dicatur, qui tardius soluit; in L. 12. §. 1. ff. de verb.
signific. damnum hoc tamen in solo tempore consistere
videtur: vt creditori hoc amplius parum, vel nihil ab-
sit. Quae ratio est, quod & alias creditor, solutionem
tardius accipiens, vltcrius nihil petere possit: docente
ALCIATO ad dict. leg. 12.

§. XI.

Illorum sedes.

De rescriptis autem moratoriis in pandectarum
congestionibus altum est silentium. Sed habemus de
illis aliquas Principum constitutiones in IVSTINIANO
codice. Prima est in L. 2. Cod. de precib. Imperat. offerend.
Alteram in L. 4. eiusdem tituli. Tertia in L. 8. Cod. qui bo-
nis ced. poss. Plura, quantum meminimus, de hoc argu-
mento

mento in iure nostro non prostant. Nisi quoddam eius vestigium in leg. 45. §. 10, ff. de iure fisc. existere credas. Vbi debitores fisci, prolixioris temporis spatium postulantes, Imperatorem adire, atque ab hoc impetrare iubentur. Ex constitutionibus Imperii autem notanda reformatio politica Augustana de anno 1548. tit. von verdorbenen Raufleuten 22. Repetita denuo in reform. polit. Francofurt. 1577. tit. 23.

CAPVT IV.

De Etymologia & Synonymia.

§. XII.

Non moramur dilationis moratoriae etymon. Nemi- Etymologia.
ni enim non constat, a mora ortum esse moratorii-
um. Vel quod moram indulgeat debitori in soluendo:
vel eandem creditori determinet in exigendo. Sic de mo-
ratoriis ambagibus legimus in l. 14. §. 1. Cod. de compen-
sat. de moratoria tutoris cunctatione, l. 7. §. 1. de admin.
tut. de moratoria cautione, l. 5. §. 2. ff. de censib.

§. XIII.

Rescripti synonyma refert REBVFF *tr. de Rescriptis* Synonymia.
in praefat. n. 21. Nostrum autem moratorium inter alia
plura praecipue etiam induciarum nomine venit, in l. fin.
Cod. qui bon. ced. metaphora a bellicis induciis desumpta.
Sunt enim Donato induciae pax in paucos dies: vel quod
in diem dentur; vel quod in dies otium praebeant. Tri-
ginta dierum inducias cum hoste pactas, elusisse aliquem,
ut noctu popularetur; quod dierum induciae essent; re-
fert CICERO, *de Officiis lib. 1. c. 10.* Amatorias etiam
inducias adumbrat TERENT. *Eunuch. Act. 1. sc. 1. 14.*

In amore haec omnia insunt, vitia: iniuriae;

Suspensiones; inimicitiae; induciae;

Bellum; pax rursus.

Hinc porro induciales litterae audiunt NICOLAO de PASSERIBVS, de scriptura priuata, lib. 3. quaest. 54. Per metonymiam effecti pro causa vocantur litterae securitatis. Quas alii litteras salui conductus, vid. HEINECC. *fundamenta flili*, p. 1. c. 2. §. 13. per solœcismum, vel etiam per ἀκυρολογίαν, vocant. SVRDVS dec. 301. 307. MENOCH. *arbitrar. iudic. quaest. cas. 203. n. 14. sqq.* Galli litteras respirationis appellant. GVID. *Papae quaest. 97.* & quos plures allegauit GVILANTHON, *de rescript. morat. tit. 3. concl. 4. n. 28.* metaphora ab illis deducta, qui in articulo mortis respirant. RVDING. *singul. obseru. cent. 1. obs. 27.* Graecis ἀποφυγέας. HERING. *de fideiuss. c. 5. n. 145.* Vernacula nostra veniunt sub nomine *Unstands Brieffe. Quinquennell. Ord. polit. an. 1548. §. 1577. tit. von verdorbenen Kaufleuten.* Per iocum Quincernel vocauit autor des *Groschmâuslers* p. 2. c. 14. Qui, siue ROLLENHAGEN, siue quisquis alius fuerit, imitari voluisse videtur HOMERI scriptum elegans, quod Βαργαχομνομαχίαν vocauit.

CAPVT V.

De definitione, & diuisione.

§. XIV.

Definitio periculosa.

OMNIS definitio, quam regulam vocat PAVLVS ICIUS, in *L. 1. ff. de Reg. iur.* in iure periculosa est. Parum est enim, vt non subverti possit. *L. 202. ff. eod. tit.* Proinde de regulis definitionis logicae perfectae nimium non solliciti, in descriptione, quantum fieri potest, clara, acquiescimus. Et generaliter quidem moratoriae

ratoriae induciae sunt dilationes, debitori, inopia laboranti, ad soluendum datae. Rescriptum vero moratorium, priuilegium, debitori sine sua culpa obaerato, concessum: ut ad tempus aliquod contra rigorosas creditorum exactiones securus sit.

§. XV.

Per priuilegium recte defini rescriptum hoc, ex authoritate REBVEFF. *tr. de Rescriptis in praefat. n. 11.* nemo facile inficias ibit. Priuilegium enim est ius singulare; contra iuris generalis tenorem, aequitatis causa alicui concessum, §. 6. *Inst. de iur. nat. gent. & civ. L. 1. §. 2. ff. de Constit. princip.* Praesertim autem personale priuilegium, siue constitutio particularis, ubi Princeps alicui sine exemplo subuenit, personam eius non egreditur. *dict. leg. Adde L. 68. 106. ff. de reg. iur. MAIER. coll. leg. iurid. Argenter. tit. de Constit. Princip. th. 3. 4. GO-CLEN. oper. iur. p. 2. de iur. sing. c. 1. §. 8. & c. 2. §. 21.* Itaque cum haec priuilegii definitio rescripto nostro per omnia conueniat, non dubitandum est, conuenire eidem ipsum definitum.

Quare per
priuilegium.

§. XVI.

Porro debitorem sine sua culpa obaeratum requi-
rimus: *infr. §. 26.* ne imperiale beneficium sit doli, Qualitas
fraudis, malitiae & nequitiae praesidium: sublata omni
aequitatis ratione. Neque enim deceptoribus, sed de-
ceptis, subuenire decet. *L. 2. §. 3. ff. ad SCt. Velleian.*
c. 8. n. de donat. Nec fas est, quenquam sui doli praemi-
um consequi, *L. 31. ff. de recept.* Denique securum fieri
debitorem tantum ad tempus aliquod adiecimus: ne
creditor, cum iniquitate, pecunia sua tempore nimis
longo, vel plane omnino carere debeat. Priuilegium

Qualitas
debitoris.

autem in iniuriam alterius porrigere non oportet: nec beneficium tribuere; contra *L. 40. ff. de administr. & peric. test. L. 2. §. 10. ff. Ne quid in loc. publ. L. 4. Cod. de emancip. C. 2. X. de eccles. aedific. CICERO de officiis lib. 2. C. 24. §. XVII.*

Divisio.

Inducias ipsas dividere convenit in principales, siue gratiae: quae a Principe, ex mera gratia conceduntur: adeoque naturam privilegii habent: & in conventionales; quae a creditoribus, vel maiore eorum parte, per pactum de non petendo ad constitutum tempus, impetrantur: itaque non tam gratiae, quam iustitiae inniti videntur. *GVIL. ANTHON. de rescript. morat. concl. 5. n. 14. 15. cum MENOCH. arbitr. iud. quaest. cent. 2. clas. 201. n. 1. MINDAN. L. 1. de process. C. 15. num. 7.* Posteriores barbare, vel, si mauis, per *καυνοφωρίαν*, maioriā vocat, propter concurrentiam maioris creditorum partis, idem *ANTHON. concl. 4. n. 33.* Differentia autem inter vtramque egregia facile apparet: tam ratione causae efficientis, quam effecti. Pariunt namque priora praescriptionem moratoriam *L. 2. Cod. de precib. Imperat. offerend.* Altera autem pacti de non petendo intra certum tempus producant. *ZANGER. de exceptionibus, part. 2. cap. 12. ALCIAT. de quinque pedum praescription.* Adde quod rescripta gratiae facilius irritari possint, *MENOCH. d. cas. 20. n. 2.*

CAPVT VI.

De causa efficiente,

§. XVIII.

Legis & primi-
legi idem au-
tor.

Rescriptum moratorium concedit, qui habet τὴν νό-
μον in republica. Cuius enim est ferre leges, ipsius
est

est & dare privilegia §. 6. *Inst. de iur. nat. gent. & civ. L. 16. ff. de legib. L. 3. de const. princip.* REINKING. *de regimine seculari L. 2. cl. 2. c. 8. n. 23.*

§. XIX.

Verum enimvero hoc ipsum in imperio nostro Limitatio in
Imp. Germ. Germanico cum grano salis accipiendum est. Licet enim leges ferendi potestatem Imperator cum Statibus Imperii communem fecerit: id quod cauit vberius *Instrum. pacis Osnabrug. art. 8. §. Gaudeant. 2. VITRIAR. Inst. iur. publ. lib. 3. tit. 3. n. 4. SCHWED. introd. iur. publ. part. spec. Sect. 1. c. 25. n. 2. seqq.* privilegiorum tamen concessionem sibi reservavit. BOECLER *notit. imper. l. 4. c. 1. CARPZOV. de lege regia German. c. 12. n. 8. REINKING. de regimine seculari lib. 1. cl. 3. c. 12. n. 47. Capitulat. IOSEPHI art. 44. verb.* So dann über die Kayserliche concessiones derer privilegien: verb. So von uns dergleichen Kayserliche Begnadigung ins künfftig erlangen. verb. Sondern unsere Kayserliche Begnadigungen. Inter quae locum tantum non principem occupat ius concedendi litteras moratorias: quippe quod sibi expressim vindicavit in *Reform. Polit. August. de an. 1548. tit. von verdorbenen Rauffleuten 22. §. 2.* Und nachdem sie zu Zeiten bey denen Römischen Kaysern und Königen moratoria, oder Quinquennell ausbringen / und erlangen ic. Et *Frankofurtensi de anno 1577. tit. 23. von verdorbenen Rauffleuten. §. 4.* Wann auch solche verdorbene Rauffleut zu Zeiten bey denen Römischen Kaysern und Königen Moratoria oder Quinquennell ausbringen / und erlangen. *Rec. Imp. de anno 1654. §. Dieser unserer 175.* Eisdem autem litteras moratorias

etiam a Vicariis Imperii emanare refert BVXTORFF.
diff. ad A. B. concl. 7. in fin. SCHWEDER. introd. iur. publ.
P. spec. sect. 1. c. 33. §. 8.

XX.

Potestas Sta-
tuum in con-
cedendis mo-
ratoriis.

Equidem imperii status ex superioritate summo im-
perio analogus, ut loquitur HORN. de ciuit. lib. 2. c. 7. §.
1. & cum eo VITRIAR. instit. iur. publ. lib. 3. tit. 15.
n. 6. 7. FRITSCH. ad Instrum. pac. art. 8. §. 2. legislatio-
ria gaudere potestate, adeoque leges ferre provinciales,
in vulgus notum est. KNICHEN de iure territorii, c. 1.
n. 1349. KNIPSCHILD. de iurib. & priuilegiis ciuit. imperial.
lib. 2. c. 11. n. 2. Ordin. Camer. p. 1. tit. 13. §. 1. Ex quo
sequitur, etiam hos priuilegia, & praesertim rescripta
moratoria concedendi facultate ornatos esse. MYLER.
de statibus imper. c. 55. n. 1. REINKING. de regimine se-
cul. lib. 1. cl. 5. c. 6. n. 38. Nota enim satis est vulgata
illa Doctorum theoria: tantum potest Princeps in
territorio, quantum Imperator in imperio. REIN-
KING. dict. loc. n. 1. ubi illam declarat; n. 157. sq. ER-
TEL. prax. iur. p. 2. tr. 1. pag. 84. Nontamen nisi in
ipsorum territorio valitura, LIMNAEL ius publ. lib. 4. c.
8. n. 320. ANTHON. concl. 12. n. 6. Quandoquidem
iurisdictio inhaeret territorio: ut extra illud Princeps
instar priuati censeatur. KNICHEN. de iure territorii, c.
4. n. 46. eique ius dicenti impune non pareatur l. 20. ff.
de iurisdict. Itaque multo pinguius est indultum impera-
torium: ubique in toto imperio honorandum. Quia
& ipsum iustitiae, siue conuentionale indultum, felicio-
re fortuna, nullo territorio concludetur.

§. XXI.

Quod autem priuilegii huius concedendi facultas Inferiorum
 tem etiam inferioribus iudiciis tribuere non dubitet magistratuum.
 LEYSER. *meditat. pand. specim. 1 2. medit. 4.* analogiae iu-
 ris nostri conuenire omnino non videtur. Neque qui-
 bus nititur, leges aliud euincunt, quam quod iudex eti-
 am inferior debitori ad soluendum concedere debeat
 terminum humaniorem: nec se praebere acerbum ex-
 actorem; neque contumeliosum: sed moderatum; &
 cum efficacia benignum; & cum instantia humanum.
 Cum inter insolentiam incuriosam (vel si mauis iniurio-
 sam) & diligentiam non ambitiosam, multum intersit.
 Sunt verba l. 33. ff. de usuris. Vti autem opinio haec nec
 umbram adminiculi habet in *Rec. imp. 1654. §.* So viel
 nun die Capitalia 172. ita praeter allegatum ab ipso CV-
 CHVM *de morat. praescript. n. 36.* nescio, quis in eius iue-
 rit sententiam. Quin potius meliore iure eos, qui iuri
 communi subsunt, monuit MEVIVS, *discuss. leuam.*
inop. debitor. c. 4. n. 3. ne arrogata sibi licentia tribuendi
 indulta gratiae, laesae maiestatis rei postulentur. Vide
 tamen eundem *c. 2. n. 142.*

§. XXII.

Altera induciarum species a creditoribus ipsis, Pactum cum
 debitori indulgetur per pactum, vel iussu & auctori- creditoribus.
 rate iudicis, vel sine ea initum. Quod si enim con-
 sentiant creditores ad vnum omnes in temporis dilatio-
 nem, vel & partis debiti remissionem, iudicis decretum
 necessarium non est. Quae enim subsistunt ipso iure,
 non requirunt aditionem Praetoris; nec vt impetren-
 tur precibus. L. 1. §. 2. ff. ad municip. L. vn. Cod. de The-
 saur.

saur. infr. §. 62. sin vero discordes sint ; adeundus est Praetor ; vt, vocatis omnibus, eos iussu suo in concordiam redigat : sequendo nimirum maioris eorum partis voluntatem, *L. 7. §. fin. L. 10. pr. ff. de pact. L. fin. Cod. qui bon. ced. poss.* ita tamen, vt maior pars computanda sit non ex personarum numero ; sed ex cumulo debiti : inspecta securitatis qualitate. COLER. *proc. execut. p. 1. c. 4 n. 17.* MENOCH. *arb. iud. quaest. cas. 203. n. 15.* Sin utrobique sit paritas ; sequatur sententiam mitiorem. *dd. ll. MEV. discuss. leuam. inop. c. 3. per tot. STRACHA de mercatura, tr. de decuctoribus, p. 6. vbi n. 5. sq.* huius pacti tres species distinguit. Primam, si debitore mortuo, eius heres adire hereditatem recuset ; nisi debiti parte remissa. Alteram, quae fit cum debitore fugituo ; nec aliter, nisi praeuio hoc pacto, reuersuro. Tertiam, qua cedere bonis debitor parat nisi concedatur dilatio a creditoribus. *Infra §. 76.* Plane si cum singulis seorsim pacisci placuerit debitori ; singuli separatim quod faciunt, singulos obligat : reliquis nihil praedicii exinde metuentibus. Cum alteri per alterum non debeat inferri iniqua conditio. *L. 5. ff. de iur. & fact. ignor. c. 22. X. de reg. iur. in 6.* Nec res, inter alios acta aliis nocere : *t. t. Cod. res inter alios acta.*

CAPVT VII.

De subiecto actiuo.

§. XXIII.

Ad mercatores hoc beneficium non restringendum.

Impetrantur moratoriae dilationes ab obaeratis debitoribus ; sine personarum, dignitatis & status distinctione. Licet enim, quas supra laudauimus, *ordinationes politicae anni 1548. & 1577.* tantum mercatorum

men-

mentionem faciant : tamen illud non est actum , vt ad hos solos restringeretur imperatoria potestas , ratione subiecti ; sed vt circumscriberetur petulans eius abusus ratione obiecti. Confirmat hoc insecutus *Recessus Imperii, anni 1654. §. Dieser unserer 175.* vbi Imperator declarat , se non impertiturum moratoria quibuscunque debitoribus , alio beneficio , occasione vulgati §phi de indaganda , in eadem Imperii constitutione subleuat. Nunc autem huius §phi prouisio non ad solos mercatores , sed ad quosuis cuiuscunque sortis debitores pertinet : id quod eiusdem tenor perspicue indigitat.

§. XXIV.

Itaque non a solis subsellii inferioris hominibus ; sed & in superiore ordine constitutis , peti & impetrari deprehendimus. Non ergo dubitandum de vniuersitatibus , collegiis & communitatibus : quae personae mysticae sunt ; & vnius hominis vicem sustinent. *L. 22. ff. de fideiuss. ANTHON, concl. 18.* De ciuitate Goslariensi rescriptum Imperatoris Ferdinandi secundi refert LIMNAEVUS, *iur. publ. lib. 7. c. 19.* Quibus addi possent alia bene multa facile , si opus sit exemplis in rebus indubiis. *infr. §. 37.*

§. XXV.

Maior dubitatio suboriri poterit de Iudaeis : praecipuum scrupulum iniiciente *L. 1. Cod. de his, qui ad eccles. confug.* vbi iudaeo , debitis fatigato , ad ecclesiam confugienti , asyli priuilegium denegatur. Verum enimvero a remotione vnius priuilegii , ad exclusionem alterius , tanquam a disparatis ad disparata , malum & asyllogisticum fit argumentum *L. fin. ff. de calumn. L. 10.*

Cod. de probat. EVERHARD. loc. 18. a separat. Accedit, rationem huius legis in eo consistere, quod talis Iudaeus, christianam religionem vel simulate, vel coacte profiteri videatur. BRVNNEMANN. ad. d. l. 1. Cessante ergo hac legis ratione, nec asyli ius, prout innuunt eius verba, iudaeis, si fuerint innocentia demonstrata purgati, negandum videtur. L. 6. §. 2. ff. de iure patronat. L. 27 ff. de Scito Silan. BECK. de iuribus Iudaeor. c. 13. §. 23. Hoc amplius Iure Romano frui iudaeos, per L. 8. Cod. de Iudaeis. L. 21. Cod. de Haeretic. L. 6. Cod. de Pagan. demonstrant MYNSINGER. Cent. 5. observ. 6. WEHNER. obs. pract. voc. Juden/ ex quo ad participationem dilationis moratoriae concludit BECK. d. l. obs. 14. §. 3. cum MEV. disc. lenam. inop. c. 5. n. 196. seq.

§. XXVI.

Sine culpa
depauperatis.

Non autem huius beneficii miserabilis digni sunt, nisi debitores sine sua culpa, per casus inopinatos, depauperati. Aus kündlichen / unversehnen / zugestanden
nen Unfällen / oder Schäden. ut sunt verba allegatae saepius ordinationis politicae. *supr.* §. 16. Nec sufficit, mouercales fortunae euentus allegare: sed satis sufficienterque probare oportet: *infr.* §. 64. 65. ita disponente eadem ordinatione; in verbis: Wir/ oder unsere
Nachkommen/ Römische Kaiser/ oder Könige/ seyen
denn eigentlich berichtet/ und vergewissert; oder daß
dieselbe glaubliche Urkund oder Schein fürbringen &c.
latius infr. §. 67. Nimirum hoc iure generaliter utimur,
ut, qui in qualitate aliqua se fundet, eandem, ad
consequendum eius effectum, probare debeat. L. 13.
pr. ff. de institor. act. L. 9. Cod. de his, qui accusar. non poss.

SE.

SERAPHIN. *de privilegiis iuramentorum*, priu. 132. n. 70.
 OLIVAR. *decis.* 326. n. 1. COTHMANN. *tom.* 2. *resp.* 54.
 n. 12. VVLTEL. *V. I. consil. Marb.* 30. n. 6. Hinc priuile-
 gium, vel rescriptum impetraturo incumbit probatio
 qualitatis, qua preces eius nituntur. C. 6. X. *de consan-*
guin. & affinit. MENOCH. *Cons.* 301. n. 10.

§. XXVII.

Excludimus itaque petulantes decoctores & contur- Non etiam
 batores; vid. STRACHA *de decoctorib.* p. 1. add. l. 16. decoctori-
 ff. *de in rem verso.* l. 5. §. 9. ff. *de institor. act.* BRVN. bus,
de cessione honor. qu. 5. quart. quaest. luxuriosos honorum
 suorum heluones; welche mit ihrem übermäßigen Pracht/
 unmordentlichem Wesen und Leben/ ins Verderben kom-
 men. Sie eos suis coloribus pingente saepius allegata or-
 dinatione politica. Nimirum impii isti & nequissimi
 impostores, alieno sudore laute opipareque viuunt: cho-
 ras ducentes alienis sumptibus. Sie tanzen; und an-
 dere müssen die Violinen bezahlen. Tantum enim ab-
 est, hos Principis rescriptum impetrando, loco prome-
 ritae poenae, fraudis & imposturae suae praemium con-
 sequi: contra l. 12. ff. *de dolo* l. 84. ff. *de iure dot.* l. 51.
 pr. ff. *de re iud. cap.* 7. X. *de iud. cap.* 15. 16. X. *de rescript.*
cap. 2. X. *de dol. infr.* §. 43. vt potius poena condigna af-
 ficiendi sint; quam ad capitis dispendium, pro qualita-
 te fraudis, extendi posse, testis est MEV. *disc. leuam. in-*
op. debit. c. 5. n. 94. sq. MENOCH. *arbit. iud. quaest.* l. 1.
qu. 86. n. 20. Eosque hoc seuerius punire, pro salute
 mercaturae, suadet STRACHA *tr. de decoctorib.* p. 3. n. 8.
 quo magis illorum nequitia increbescit. L. 16. §. 10. ff.
de poenis. Facit huc decretum Hanseaticum, Lubecae an-

no 1620. promulgatum; cum inscriptione: Mandatum
derer Hansee: Stätt / wieder die muthwillige Fallts
rer und Banquerotir etc. vbi legitur: auf solchen Fall/
nach vorhergehender declaration, nicht allein die
Schand: Glock über ihn geläutet; sondern er auch mit
öffentlicher Aufstellung an den Pranger / ewiger Ver-
weisung, auch / nach vermerckten Umständen / als ein
Dieb und falsarius, an Leib und Leben gestraft wer-
den. referente KNIPSCHILD. *de iurib. ciuitat. imperial.*
l. 2. c. 4. n. 70 Et de nobilitate, l. 3. c. 4 n. 172. Reli-
cta tamen creditoribus potestate, cum hisce decoctori-
bus conueniendi de induciis: ita vt & hoc in casu maior
pars praeiudicium faciat minori. ANTHON. *concl. 23.*
n. 1. STRACHA de mercatura tr. de decoctoribus, p. 6. n. 20.
MEV. d. c. 3. n. 62. Quin imo hoc quotidianum esse, si
debitor aufugerit; wann er ausgetreten; & nolit re-
dire, nisi omnes debiti remittant partem, notat BER-
LICH. *dec. 235. n. 3. 5. infr. §. 61. supr. §. 22.*

§. XXVIII.

Num debi-
tum neganti.

Vtrum autem debitori, impudenter neganti de-
bitum, in mendacii poenam induciae denegandae sint;
quod cum CVCHIO *de morator. praescript. n. 19.* contra
PARIS. *V. 3. conf. 100.* CAR. von HAGEN *de induciis*
morat. disputauit NICOL. de PASSERIB. tr. de script. priu.
l. 3. q. 54. n. 41. in medio relinquimus. Licet enim men-
dacii poenae satis multae in iure nostro proditae sint;
cum peior fure mendax sit: *Ecclesiast. c. 20. 27.* adeoque
a iudice puniendus: *l. 3. §. 4. ff. vbi pupill. educ. l. 7. §.*
8. ff. de administ. & peric. tutor. veruntamen cum in nostro
hoc casu legis autoritate destituamur, sine lege loqui
merito

merito erubescimus. *Nov. 18. c. 5. l. 19. Cod. de collat.*
 Nisi in hanc sententiam trahere nos debeat argumen-
 tum a cessionis bonorum beneficio, tanquam a maio-
 ri ad minus desumptum: ubi eandem obtinere men-
 daci poenam, communi doctorum calculo asseritur.
 ZOES. *ad ff. tit. de cessione bon. n. 13.* MANZ. *patrocin.*
debitor. dec. 2. q. 8. n. 49. STRYK. *de processu abbrevian-*
do per poenam mendacii §. 31. Dissentiente tamen LAV-
 TERBACHIO *ad ff. de cession. bon. §. 10.* Equidem in
 induciis per pactum cum creditoribus superflua videtur
 haec disceptatio: velex hac etiam ratione quod pactum
 hoc iniri prius vix possit, quam debitor agnouerit debi-
 tum. *arg. l. 8. ff. de cession. bon.* MANZ. *patr. debit. dec. 2. q. 8.*
n. 52. Quomodo enim paciscetur cum debitore credi-
 tor; & quae poterit esse eius ratio in concurrentia cum
 reliquis creditoribus, nisi constet, quid, & quantum
 sit, quod sibi debeatur? *infr. §. 61.*

CAPVT VIII.

De subiecto passiuo.

§. XXIX.

Pergimus disquirere de creditoribus, contra quos mo- Contra quos
 ratorium rescriptum impetrari possit; vel non pos- non obtineat.
 sit. Et quidem videamus, contra quosnam indulgeri
 non possit. Sic enim facile intelligimus, contra quos
 possit. Ita praecunte Imperatore, in *pr. Inst. de his, qui*
sui, vel alien. iur. ib. VINNIVS, L. 1. pr. ff. eod. pr. Inst. de
tutel. Contrariorum namque eadem est doctrina: ut co-
 gnito vno cognoscatur & alterum. ARISTOT. *1. Top.*
14. & 2. c. 2. EVERHARD. loc. top. 19.

§. XXX.

Contra credi-
tores renunci-
atione exem-
tos.

Prima incidit quaestio de creditoribus, qui sibi
cauerunt per renunciationem huius beneficii, a debito-
re factam; vel simpliciter; vel plane cum iurisiurandi
vinculo. Quae in utramque partem vexata: aliis lo-
cum esse rescripto, aientibus: aliis contra negantibus.
Quorum seriem numerosam refert ANTHON. *conclus.*
26. Sane, si dicendum, quod res est, satis aperta sunt
iuris nostri principia; quod quilibet iuri pro se intro-
ducto renunciare valide possit. *L. 46. ff. de pact. L. 29.*
Cod. eod. tit. Ita ut ad renunciata nullus detur regressus.
dd. ll. L. 14. §. 9. ff. de aedilit. edict. L. 4. Cod. de pact. L. 1. §.
6. ff. de success. edict. VVLTEI. V. 3. Consil. Marb. 35. n.
131. Posse tamen Principem, non obstante renunciatione,
ex potestatis plenitudine, iis consulere, communis est Do-
ctorum sententia, REBVFF. *tr. de litteris dilat. art. 1. gl. 11. n.*
29. Quod si iurisiurandi religio accedat, notissimi sunt
canones: seruandum hoc esse; quotiescunque sine ae-
ternae salutis dispendio seruari potest. *C. 28. X. de iureiur.*
C. 2. X. eod. tit. in 6. Auth. Sacramenta puberum. Cod. si aduersus
vendit. SIXTIN. V. 2. Consil. Marb. 12. n. 119. VVLTEI.
V. 3. Consil. Marb. 34. n. 93. Non moramur instantiam
LIMNAEI, *iur. publ. lib. 4. cap. 8. n. 335.* & ipsa iura-
menta Principis dispensationi subiaccere; *ex Ord. Cam. P.*
2. tit. 24. ZANGER. part. 2. cap. 1. n. 427. Nemo enim
non videt, ad iuramenta per vim & metum extorta, &
iniqua alia, hoc restringendum esse: reliquis in suo vi-
gore permanentibus. Nisi nobis arrideat illud vel LY-
SANDRI, vel PHILIPPI MACEDONIS apothegma:
δεῖ τὰς παῖδας τοῖς ἀστραγάλοις ἱεπαταῖν: τὰς δὲ ἀνδρας τοῖς ἔργοις.
Pueros talis, viros iuramentis oportet circumuenire:
quod

quod refert & detestatur AELIANVS *var. histor. L. 7. C. 12.* H. GROT. *de iure belli & pacis, L. 2. c. 13. §. 3. n. 1.* Adde, quod ius semel acquisitum, invito nemini, ne per Principem quidem, extorqueri possit. *L. fin. ff. de pact. §. fin. Inst. de his, qui sui, vel alien. iur. L. 2. Cod. de in ius voc. VMMIVS disp. 8. n. 26.*

§. XXXI.

Proinde rem non conficit cautela, ut in supplica **Cautela.** pro rescripto, iuramenti huius facta mentione, Princeps decernat, non obstante iuramento. LIMNAE. *d. 6. 8. n. 335.* quippe quae petit id, quod est in principio: & dubium per aequè dubium adstruere nititur. Oportebat enim prius demonstrare, quod relaxatio cuiuscunque iuramenti indistincte in potestate Principis sita sit. vid GROT. *de iur. bell. & pac. L. 2. c. 13. §. 20.* ibi IOH. a FELDE, & VELTHEM.

§. XXXII.

Illud tamen extra omnem dubitationis aleam po- Non extendi-
situm esse videtur, quod per renunciationem beneficii tur ad benefi-
cessionis non fiat praeiudicium rescripto moratorio: elum cessionis
ut id ipsum peti & decerni nihilo secius possit. Durum bonorum.
enim & iniquum esset, propter renunciationem vnus
beneficii excludere aliud: cum renunciatio, tanquam
quae donationem sapit, strictae sit interpretationis: ut
non censeatur facta in dubio: & renuncianti quam mi-
nimum noceat. *L. 27. §. 4. L. 47. §. 1. ff. de pact. C. 5. X.*
de renunciat. MASCARD. de probat. concl. 1270. n. 1. Ad-
eoque is, cui competunt plura remedia vel priuilegia,
vni renunciando, alteri renunciassse non censeatur. *L.*
21. ff. de seruit. praed. urban. L. 17. §. 1. ff. de acquir. he-
red.

red. L. 91. ff. de Reg. Iur. MASCARD. dist. loc. num. 14.
CARPZOV. P. 2. Const. 46. def. 12. n. 6. MENOCH. conf.
769. n. 7. MOLINAE. in consuetud. Paris. P. 1. tit. 1. §. 1.
gl. 9. n. 40. Ceterum utrum cessionis beneficio renun-
ciari valide possit, non est huius loci, ut inquiramus:
aientium Doctorum syllabum refert ANTHON. concl.
26. n. 19. Negantium benignior sententia, propter du-
ram ad carceres obligationem; quae per indirectum
manet renunciantem. COVARRVV. L. 2. resp. 1. n.
7. infr. §. 108.

§. XXXIII.

Pinguior effe-
ctus indulti
conventiona-
lis:

Antequam hinc abeamus, vnum hoc monuisse
iuvabit, facta induciarum renunciatione, etiam iura-
ta, consultum esse debitoribus, pacisci cum creditori-
bus, ad obtinendum indultum iustitiae. Non enim
dubitandum est, hos gratiam facere posse iuramento;
cuius commodum ad ipsos spectat. C. 2. X. de renunciat.
C. 2. X. de sponsal. GREVE. L. 1. concl. 24. consid. 1. n. 1.
In quo pinguiorem huius indulti effectum ulterius ob-
servare licet. Ut tamen maioris creditorum partis con-
sensus hoc casu non reddat securum debitorem: nisi
omnium voluntas concurrat: vel certe illorum, qui-
bus iuramenti vinculo obstrictus est: cum hoc enim
temperamento intelligendus erit ANTHON. concl. 30.
n. 43. infr. §. 61.

§. XXXIV.

Fisco non ob-
stat.

Porro moratoria praescriptio non obstat credito-
ri fisco. Quod quam maxime ex eo inferre licet,
quod contra hunc nec cessionis bonorum beneficium
admittatur, arg. Nov. 17. c. 7. n. 1. SCHNEIDEWIN. ad
§. fin.

§. fin. *Inst. de action. n. 7.* Desumpto argumento destruc-
tius a maiori ad minus, quam maxime stringente C.
23. X. de testib. C. 16. cau. 8. q. 1. EVERHARD. loc. top.
16. a maiori ad minus. Quod si enim cessionis bene-
ficium, magis flebile, non datur contra creditorem fi-
scum, multo minus rescriptum moratorium.

§. XXXV.

Accedit, quod res fiscales quasi propriae Principi. Nec Principi
pis esse dicantur, in L. 2. §. 4. ff. *Ne quid in loco publ.*
Nunc autem contra Principem ipsum moratorium re-
scriptum non obligare, recte asseritur. Ex ratione,
quod eius patrimonialia bona, & fiscalia, pari passu
ambulent; & iisdem gaudeant privilegiis. arg. L. 3. Cod.
de quadriennii praescript. L. 1. Cod. de poena iud. qui male
iudic. MENOCH. cons. 916. n. 33. CHRISTINAE. V.
2. Dec. Belg. III. n. 5. & quod Princeps non ardeatur
propria sua lege. L. 4. Cod. de legib. L. 31. ff. eod. tit. adeo-
que nec privilegium contra se ipsum concedere cre-
dendus sit: ut illo uti possit privilegiatus contra ipsum
concedentem. REINKING. de regimine secul. L. 1. cl. 5.
cap. 6. n. 172. Licet dissentire videatur MENOCH. consil.
2. n. 74. Equidem in rescriptis, ab Imperatore emana-
tis, quoad se inferiores status, non inuenire locum
posteriolem hanc rationem, animaduertit ANTHON.
concl. 31. n. 34. Enimvero cum integra persistat prima
ratio, concludendum videtur, quod una cessante cau-
sa, ubi plures concurrunt, non debeat, cessare dispo-
sitio. §. 6. 7. *Instit. de Nupt. L. 83. pr. ff. de hered. instit.*

§. XXXVI.

Ecclesiam debitricem, aliaque loca pia, ad quae Nec ecclesiar,
D eccle-

ecclesiarum privilegia extenduntur, in L. 35. Cod. de Episcop. & cleric. Nou. 131. c. 15. a rescripto moratorio tu-
tam esse, tradunt MENOCH. arbitrar. iud. quæst. lib. 2.
cent. 3. cas. 203. n. 20. NIC. de PASSERIB. de scriptura
privata lib. 3. quæst. 54. n. 65. sqq. LIMNAE. iur. publ. L.
4. c. 8. n. 333. ubi ecclesiae suadet, ne privilegium hoc
nimis acerbè contra summa paupertate oppressum ex-
erceat. Primiceria huius ratio in favore ecclesiae quæ-
renda: qui maior esse dicitur, quam ipsius fisci: Card.
SERAPHINI P. 1. dec. 594. n. 24. vel equidem non mi-
nor, EVERHARD. loc. top. 61. a fisco ad ecclesiam
SCHICKHARD. logic. iurid. loc. 19. reg. 1. n. 76. MOD. PI-
STOR. quæst. 129. n. 4. Et gaudet privilegiis minorum
& pupillorum. L. 32. pr. Cod. de Episcop. & Cler. C. 1. c. 3.
X. de in integr. restit. TIRAQVEL. de privilegio piae causae
142. EVERHARD. loc. top. 74. a minoribus ad ecclesiam
SCHICKHARD. logic. iurid. loc. 19. reg. 1. n. 107. sqq.

§. XXXVII.

Nec minori-
bus & viduis.

Minores autem ipsos, pupillos, atque viduas, a
rescriptis moratoriis eximit ANTHON. concl. 33. n. 1. cum
NIC. de PASSERIBVS de scriptura privata, lib. 3. quæst.
54. n. 67. & pluribus in suam sententiam allegatis; ex
eo, quod minores cum fisco aequalia habeant privile-
gia C. 1. X. de in integr. restit. viduarum autem & pu-
pillorum causa dicatur esse pia. TIRAQVEL. alleg. tract.
in præfat. sintque personae miserales leg. un. Cod. quando
Imp. int. pupill. vel vid. vel alias miserab. person. cognosc.
Ipse tamen his rationibus frigidiusculis omnino confi-
dere non videtur: allegans contrariam sententiam ME-
NOCH. de arbitr. iudic. quæst. cent. 3. cas. 203. n. 23. &
cum

cum aliis media via incedentem SIGISM. Sindel-
thaus *Disp. de morat. praescript. quæst. 30.* sententiam
hanc non admittentem; nisi in pupillis & viduis acque
pauperibus. Suffragantur autem huic opinioni, qui
dictæ legis unicæ privilegium personis non solo habi-
tu, sed ipso actu miserabilibus tribui volunt. R.V.
LAND. *de commissar. P. 4. lib. 8. c. 1. n. 10.* MASCARD.
de probationibus concl. 1066. n. 3. SICHARD. *ad dict. leg.*
vn. n. 5. WVRMSEK. *tit. 50. obs. 7. n. 4.* Quod si, ut su-
pra aliquoties innuimus, argumentari liceat a cessione
bonorum, ad hoc beneficium negative, confirmabitur
negantium opinio: cum cedere minori, pupillo, vi-
duis, nemo prohibeatur. Sed dubitationem hanc de-
cidere videtur rescriptum moratorium, civitati Goslari-
ensi ab Imperatore Frederico II. anno 1624. concessum;
de quo supra §. 24. mentionem fecimus: in quo ec-
clesiam, piam causam, pupillos, aliosque exemptos
difertis verbis excipit. Quibus forte & viduas connu-
merari voluit. Veruntamen notabilis est eiusdem re-
scripti biennio post facta prorogatio; ab ANTHONIO
concl. 71. n. 52. inserta: ubi hanc imperialem gratiam
ad paupertate laborantes, exclusis opulentioribus, zu
leben habende Personen / restringit.

§. XXXVIII.

Pauperes moratoris dilationibus, non contineri, Pauperes
vno ore profitentur omnes. Ratio in præsumta Prin- exempti.
cipis voluntate inuestiganda est. Cum enim peuperta-
tis miseratione dilationem concesserit: eodem affectu
erga creditorem, acque pauperem, fuisse credendus est:
ut alteri paupertatis onus adimere, & alteri, iam ea-

dem sarcina onerato, imponere, adeoque duplici onere opprimere noluerit. Neque enim aequitatis ratio patitur, ut quisquam paupertatis privilegio gaudeat, contra aeque, vel magis pauperem. Cum & alias privilegiatus contra aeque privilegiatum suo non utatur privilegio. *L. 8. pr. ff. de excusat. tut. L. 11 §. 6. ff. de minorib.* Praesertim si privilegiatorum alter de damno certet; alter de lucro; ubi, damni vitandi habenda est maior ratio. *L. 1. Cod. si adversus fisc. L. 46. ff. ex quib. caus. maior.* **MENOCH.** *conf. 447. n. 37.* **HARTM. HARTMANNI** *tit. 18. obs. 2. num. 22.* **BRVN.** *de cessione bonor. q. 13. quart. quaest.* ita tamen, ut creditor, de paupertate aequali replicans, hanc suam replicam probare teneatur. *L. 10. Cod. de except. ibi BRVNNEMANN.* Quia replicatio quaedam exceptio est. *L. 2. §. 1. ff. eod. tit.* Et contra exceptio, quasi exceptionis exceptio, audit **PAVLO** in *L. 22. §. 1. ff. eod. tit.* Ergo sicut reus suam exceptionem, ita actor replicationem probare debet. *L. 19. pr. ff. de probat. L. 1. ff. de except. L. 9. Cod. eod. tit.* **MYN-SINGER. VINN.** *ad Instit. de replicationibus.* Et haec quidem rationes, licet satis momentosae videantur **MANZIO** *patrocin. debitor. dec. 3. quaest. 6. n. 14.* ut aquam sibi haurere fateatur ingenue: tamen in contrariam abire partem, quantum ad competentiae beneficium attinet, non dubitavit, *n. 23.* tandem communiori opinioni cum quibusdam distinctionibus subscribens, *n. 96.* Quam & ad casum dilationis ex pacto extendit **REBVFF.** *de liter. dilat. art. 1. gl. 1. n. 25.* **BERLICH.** *dec. 235. n. 43.* §. XXXIX.

Ad alios non extenditur,

Reliqui, quos hocce sub paupertatis privilegio enumerare vulgo solent, eo non aliter, teste experientia,

ria, gaudere credendum, quam si praesumpta ex statu, & conditione illorum, paupertate vere laborent. Quae praesumptio tamdiu pro eis militat, donec probetur contrarium. *L. fin. Cod. si minor se maior. ZOES. ad ff. tit. de probat. n. 15.* Praesumptio enim nihil operatur, ubi veritas apparet in contrarium. *L. 24. 29. §. 1. ff. de probat. GAIL. lib. 2. obs. 144. n. 6.*

§. XL.

Itaque hospes, couponariam exercens, contra dilationem hospitis moratoriam, tutus erit: siquidem debito non sit cariturus, nisi cum suo interitu. Quod si hospitum expilationibus omnes iam repleuerit loculos:

Caupones.

congestis undique faccis

Indormis inhians:

HORAT. lib. 1. Sat. 1. 70. & ut graphice ipsum exornat idem HORAT. ead. Sat. 29.

Perfidus hic caupo, miles, nautaeque per omne
Audaces mare qui currunt. hac monte laborem
Sese ferre, senes ut in otia ruta recedant,
Aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Paruula (nam exemplo est) magni formica laboris,
Ore trahit, quodcunque potest; atque addit aceruo:
propter couponariam prae reliquis creditoribus melioris fortunae esse, nemo sibi facile persuadebit: quidquid argumentorum in fauorem ipsius congerat ANTHON. *concl. 43.* ipse fordidis his caprimulgis encomia scribens, n. 35.

§. XLI.

Eadem erit ratio opificum & mercenariorum: Opifices mer-
Handwerker und Tagelöhner: ut egenis, & ad victum
quotidianum vix sufficientibus; welchen es von Hand

zu Mund gehet / securitatem contra moratoria indulta non denegemus. Fraudibus, iniquis exactionibus, emunctionibus, sycophantiis bene saginatis, quae sunt huius generis hominum plurimum propria in quarto modo, ADR. BEIER. *de collegiis opificum*, c. 7. n. 611. & 12. favore aliquo dignos haud existimantes. Suppositis his superflua erit quaestio, vtrum hoc opificum privilegium ad turbatores etiam olancularios, & huius farinae reliquos pertineat: Stöcker / Wuscher / Zetter / Böhm / Hasen / Hausierer: de quibus idem BEIER. *Magister*. c. 14. §. 1.

CAPVT IX.

De obiecto.

§. XLII.

Obiectum.

ADhuc debita quaedam inuestigauimus, quae ex qualitate creditoris praescriptionem moratoriam non admittunt. Reliquum est, vt & pauca addamus de iis, quae per se, & ex sua natura contra eam munita sunt.

§. XLIII.

Debita ex

contractu, & quasi delicto.

Et debita quidem ex contractu, vel quasi contractu, quin & ex quasi delicto, solum constituere huius rescripti obiectum, exclusis debitis ex delicto, ex iis apparebit, quae subinde inferius dicentur. Non ex ea quidem ratione, quod ex delicto nemo proprie sit debitor, ex mente ANTONII, *concl.* 38. n. 1. Huic enim aduersatur *L. 12. ff. de verb. signif.* & ibi allegatus ALCIATVS. Sed quia Princeps per rescriptum, praeter intentionem, delicti gratiam faceret: adeoque maleficia manerent impunita: contra *L. 51. §. 1. ff. ad L. Aquil.* *L. 14. Cod. de poen.* *L. 13. ff. de offic. praesid.* Quinimo delinquens ex delicto

delicto suo lucrum caperet: contra *L. 134. §. 1. ff. de reg. iur.* quod nec rationi, nec iustitiae consentaneum, ut quis ex eo praemium consequatur, quo poenam meritus est. BRONCHORST. *ad dict. L. 134. de reg. iur.* Voluit autem Imperator miseris sine sua culpa subuenire; non delinquentibus, *L. 26. §. 6. ff. quib. ex caus. maior. su. pra. §. 27.* Et hoc amplius privilegia generaliter delinquentibus beneficium non tribuunt: ne, sub praetextu concessi privilegii, vel flagitiorum crescat autoritas, vel publica vacillet utilitas: ut loquuntur LEO & ZENO Imperatores, in *L. 2. Cod. de privileg. Scholar. Nov. 17. c. 5. pr.* GAIL. *de Arrest. c. 10. n. 13. Obst. L. fin. §. 4. C. de custod. recr.* Discutit BRVN. *de cession. bonor. quaest. 26. n. 8.* Add. MANZ. *patrocin. debit. Dec. 2. quaest. 8. n. 11.* ubi limitat, nisi poena solius debitoris intuitu talis sit: ratione creditoris sapiens naturam eius, quod interest. Hinc competentiae beneficium locum non habet in maleficiis. HARTM. HARTMANNI *tit. 18. obs. 2. n. 25. infr. §. 115.*

§. XLIV.

Porro solam dandi, non item faciendi obligatio. Excluditur nem constituere rescripti moratorii obiectum, ex causa obligatio ad eius impulsiva, ut & finali, in propatulo est. Datur factum. nimirum propter miserabilem debitoris inopiam: & ut aliquantulo temporis lucro vires ad soluendum recuperet. Atqui facta sunt in potestate promittentis: ut praestari, sine comperendinatione, quodocunque possint. Cessabit ergo rescriptum, cessante causa. Non secus, ac cessionis bonorum beneficium quiescit in obligationibus facti. SCHNEIDEWIN. *ad §. fin. Instit. de ad. n. 8.* COLER. *process. execut. p. 1. c. 9. n. 90.* Sed quid, si

si factum praestari non possit sine magno sumtum impendio? dicendum est, reuiuiscnte causa, locum esse rescripto. vid. BRVN. *de cession. bon. quæst. princ. 8. quæst. 4^a pr.*

Seruitia
vasalli.

§. XLV.
Ex his sequitur per rescriptum non liberari vasallum a seruitiis feudalibus: ut ne differri quidem possint. ANTHON. *concl. 35. n. 1.* Et quidem quoad seruitia post rescriptum emergentia accedit & hæc ratio; quod rescriptum non operetur in futurum: nec extendatur ad debita futura. De quo *infr. §. 92.* De præteritis alia occurrat consideratio. Scilicet propter ea omissa feudo excidit vasallus 1. *feud. 21. 2. feud. 24 §. 2. verb. Sed non est alia. 2. feud. 55. §. 1.* Adeoque feudi domino ius hoc iam quæsitum non poterit auferri per rescriptum. Ut supra demonstrauimus. §. 30.

Canon emphyteutæ.

§. XLVI.
Quod de vasallo dictum est, idem iuris esse in emphyteuta, quoad debitum canonis, nemo, opinor, vocabit in dubium: cum emphyteusis cum feudo, fere in omnibus, æquali iure censeatur. IUL. CLAR. *Sentent. L. 4. §. Emphyteusis. qu. 50.* Accedit, quod canon emphyteuticarius, ex natura huius contractus, exigui sit pretii, in recognitionem dominii soluendi; adeoque emphyteuticarius impotentiam in eo exsoluendo causari non possit. Quod si maior sit, ut fructuum perceptioni respondeat, in alium contractum migrare, statuendum est, cum GALL. *L. 2. obs. 23. n. 24. Coll. Iurid. Argent. ad tit. si ager vectigal. lb. 45.*

Quid sentien-
dum de debi-
to iurato.

§. XLVII.
De induciarum renunciatione, etiam iurata, superius

perius §. 30. dictum est. Alia incidit quaestio, de debito, sine ista renunciatione, iuramento simpliciter confirmato. Et non impedire rescriptum concludimus cum LIMNAEO iur. publ. lib. 4. c. 8. n. 335. Siquidem impetrans in precibus de iuramento, quod ipsum inter & debitorem intercessit, mentioem fecerit, ut requirere videtur C. 19. X. de rescript. Praesumendus enim est debitor, de fortunae incertitudine, & futura huius rescripti necessitate non cogitasse: quae est hominum conditio, ut saepe de suis facultatibus amplius, quam in illis est, sperare soleant. §. 3. Instit. Qui & quib. ex caus. manum. Securi namque de futuris, non cogitamus, nisi praesentia. Sic praecunte HORATIO carm. lib. 1. od. 9. 13.

Quid futurum cras, fuge quaerere:
Et eodem authore, carm. lib. 3. od. 29.

Prudens, futuritemporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus:
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere aequius cetera fluminis
Ritu feruntur.

Itaque quemadmodum iuramenta non extenduntur ad non cogitata: arg. L. 9. §. 3. ff. de transact. L. 19 ff. de inoffic. testam. L. 16. Cod. de non numer. pec. L. 6 ff. de iur. patron. C. 16. c. 23. X. de iureiur. GYLMANN. Symphorem. tom. 4. p. 1. vot 27. n. 120, ita & recipiunt interpretationem: rebus sic stantibus; inque suo statu manentibus, L. fin. ff. ad municip. ibi BRUNNEMANN. n. 2. L. 54. §. 1. ff. locat. L. 38. pr. ff. de solut. MEV. disc. leuam. inop. C. 9. n. 111. Diss. COLER. pr. execut. L. 1. c. 4 n. 17. REBUFF. tr. de literis dilatoriis art. 1. gl. 1. n. 22.

**Eiusque relaxa-
tione.**

§. XLVIII.

Ex his facile colligere licet, quid statuendum sit de relaxatione huius iuramenti; quam vulgo necessariam faciunt iuris interpretes, nimirum per clausulam, rescripto adiectam: non obitante iuramento, LIMNAE. d. l. n. 335. Quod si enim illud, ut innuimus, ad casum rescripti dilatorii porrigere iniquum fuerit; sequitur, superfluum esse eius relaxationem. Quia non entis nullae sunt partes, vel qualitates. Nec potest dici deferi, quod nullo modo est, C. fin. in fin. de poenitentia dist. 2. Relaxatio vero praesupponit vinculum, C. 12. X. de desponsat. impub. L. 48. ff. de verb. oblig. NATTA consil. 497. n. 4. Accedit, quod iurans se soluturum, facta tardiore solutione possit excusari a periurio; si possit excusari a mora. SETSER. de iurament. L. 1. c. 25. n. III. Nunc autem maior nulla est excusatio morae, quam impossibilitas. Quid enim potest imputari ei, qui solvere, etiamsi vellet, non prouit? Ut ait PAVLVS in L. 17. §. 3. ff. de usur. L. 31. 182. 185. ff. de reg. iur.

**Debitum ali-
mentorum.**

§. XLIX.

Alimentorum debitum non contineri moratorio rescripto, ex iis, quae de creditore paupere differuimus supra, §. 38. prono fuit alueo. Quis enim magis pauper dicendus erit, quam cui alimenta deficiunt? Quem satis apposite describit Parasitus apud PLAVTVM, Capitu. act. 3. sc. 1.

Miser homo est, qui ipse sibi, quod edit, quaerit,
& id aegre inuenit.

Sed ille est miserior, qui & aegre quaerit, & nihil inuenit.

Ille miserrimus est, qui, quum esse cupit, quod edat, non habet. Proin-

Proinde necare dicitur, qui alimonia denegat, in *L. 4. ff. de agnos. vel alend. lib. c. 31. dist. 86.* Sed non aequali favore procedunt debita alimentorum de praeterito, atque de futuro. His enim solis, quae iam dicta sunt, conveniunt; non etiam praeteritis: quippe quae ad vitae sustentationem non amplius necessaria. Nemo enim in praeteritum vivit. *L. 8. Cod. de transact.* ibi *GO-DOFR.* adeoque nec alimentorum nomine veniunt, sed simplicis debiti. *WESENBECK. parat. ff. eod. tit. n. 5. ibi HAHN. MEV. discuss. leuam. inop. c. 6. n. 83.* Ceterum & talem requirimus alimentarium, qui non aliunde habeat, vnde exhibere se possit. Quodsi aliis bonis instructus sit, quibus victum parare sibi possit: iam non est habendus pro paupere; & intercidit alimentorum favor. Hoc enim casu ne pater quidem filio alimenta debet: si vel saltem ex operis suis vivere possit. *L. 5. §. 7. ff. de agnos. vel alend. lib. CARPZOV. p. 2. const. 10. def. 18.*

§. L.

Dos succedit in locum alimentorum; eorumque Dotis eadem est ratio, quae & dotis. *CARPZOV. p. 2. const. 46. def. 20. n. 10. & p. 4 const. 26. def. 2. n. 4. SIXTIN. V. 2. Conf. Marp. 12. n. 29. Card. SERAPHIN. dec. 447. n. 7.* Et ambo exaequanda esse dicit lex. *fin. ff. de aliment. & cibariis. legat.* valetque argumentum ab alimentis ad dotem. *CAR. MOLIN. in consuetud. Parisiens. tit. 1. gl. 1. §. 33. verb. Droit de relief. n. 158. EVERHARD. loc. top. 70. ab alimentis ad dotem.* Ergo causa dotis, tam exigendae, quam repetendae, non admittit praescriptionem moratoriam: cum nec honorum cessione contra dotem locus sit. *Nov. 135. c. 1.* Cui calculum addit re-

formatio inclytæ ciuitatis imperialis Francofurtensis.
part. 1. tit. 50. §. 12. auch sollen von solcher cession auß-
 genommen und gefreuet seyn / des Schuldners Hauß-
 frauen Kleider / Kleinod / zugebracht Heuraths Gut.
 Sed quid dicendum de dote, non ex iuris necessitate,
 sed libera promittentis voluntate, ab extraneo consti-
 tuta? Itemque si dotem petens rerum copia abundet;
 debitor autem maxima prematur egestate? Et non
 procedere puto argumentum ab alimentis ad dotem,
 vbi vel dispar apparet ratio: cum EVERHARD. *loc.*
top. a dote ad alimenta 71. n. 3. SCHICKARD. *log. iurid. loc.*
3. ab æquiparatis. reg. 3 n. 36. vel sane nec dotem deberi,
 vbi secundum ea, quæ antea diximus, nec alimento-
 rum exigendorum ius est.

§. LI.

Quid dicen-
 dum de indu-
 ciis iustitiæ.

Antea quam abeamus hinc, libet per transennam
 inspicere, quid valeant induciæ conuentionales, siue
 iustitiæ, in debito alimentorum & dotis. Et constat
 ex iuris nostri principiis, non valere transactionem su-
 per alimentis futuris, vltima quidem voluntate relictis;
 nisi auctore prætore processerit. *L. 8. pr. §qq. ff. de trans-*
act. Ergo, ex rationis identitate, nec pactum de non
 petendo ad tempus, quod sapiunt conuentionales in-
 duciæ. Aliud itaque obtinet in alimentis, quæ pro-
 pria prouisione sibi quis stipulatus fuerit: in quibus
 procedit transactio indistincte. FRANZK. *ad dict. tit. de*
transact. n. 20. STRVV. *Exercit. 6. tb. 58.* ibi MULLER.
lit. e. Similem in modum in iure constitutum est, vt
 inutile sit pactum, quod causam dotis deteriore red-
 dit; vel mulierem plane indotatam *L. 2. ff. de iur. dot.*

L. 14.

L. 14 17. ff. de pact. dotal. Adeoque non valebit pactum de non repetenda dote, longiore tempore, quam constitutum est de iure, *text. in dict. L. 14. § 17. de pact. dotal.* Haec cum ita sint, suadenda erit debitori cautela, ut de seruando hoc pacto interposito iuramento sibi prospiciat; ex *C. 28. X. de iureiur. C. 2. cod. tit. in 6. C. 2. X. de pact. in 6.* MEICHSNER, *Dec. Cam. tom. 2. lib. 1. dec. 4. n. 39. sqq. sup. §. 30.*

§. LII,

Pari via in debito ad studia incedendum esse, iuris ratio suadet. LIMNAE. *iur. publ. lib. 4. cap. 8. n. 333.* ex REBVFF. *de liter. dilat. art. 1. gl. 1. n. 34.* ANT. FABRI *in Cod. L. 1. t. 9. def. 20. n. 11.* Equidem studiorum causa utilitate publica nititur saltem per indirectum. *Auth. Habita. Cod. Ne filius pro patre. Proëm. Instit. §. 7. & alimentorum rationem habet L. 1. Cod. de infant. expos. L. 6. §. 5. ff. de Carbon. edict.* Non obstat *L. 6. ff. de aliment. vel cibariis. legat.* Quicquid ergo de alimentorum & necessitate, & fauore, paulo superius allatum est; idem etiam ad studiorum debitum prorogari certum est. Nisi insuper & hoc addere velis, alimentorum nomine studiorum sumptus exigi non posse, ubi ingenium stupidum ad literarum culturam incapax, & ineptum est. Non enim ex quolibet ligno exsculpi debet Mercurius: ut monuit Pythagoras, teste APVLEIO in Apologia.

§. LIII.

Tandem addi solent debita ex locato, commo-

Debiti ad studia.

Dr locato: commodato: deposito: pignore.

existentis, agatur. Hanc enim detrectans, furtum committit: & tanquam alienae rei inuasor, puniendus potius, quam imperiali beneficio subleuandus est. *L. 34. Cod. de locat. L. 5. §. 8. L. 3. Cod. de pos. L. 29. ff. eod. tit. L. 4. ff. de pignor. act. L. 52. §. 7. ff. de furt.* Idem dicendum, si dolo malo eius factum est, quo minus rem restituere possit. Vt ab aestimatione praestanda, agenti conditione furtiua, *L. 3. 8. pr. L. 16. ff. de condition. furtiu.* non possit se liberare praescriptione moratoria: per rationes, *supra §. 43.* fusius demonstratas. Extra hos casus, & ad praestationes ex his contractibus personales, hanc opinionem ampliare vix audeam. Rationes, quas pro locatore, & mercede, seu pensione, ex hoc contractu debita, profert ANTHON. *concl. 43.* rem conficere non videntur. Scilicet ex mercedis solutione locatores plerumque victum quaerere, nisi in operarum locationibus, in aliis rerum immobilium vix vsuuenit. Quod si casus contingat, locatori alia, nempe aequalis, vel maioris paupertatis replicatione, consultum erit; *supra §. 38.* Porro, quam addit, iniquitas, ut conductor & rem habeat & pretium, in emtione etiam, & aliis contractibus, contingit. Imo vero quaenam melior est conditio creditoris, mutuum saepe sine fenore dantis; ut alius habeat meam pecuniam; ego nihil? In deposito existet casus, praecipue in deposita re mobili. Qua si vtatur, vel & abutatur depositarius, non consentiente vel permittente domino, furtum committit: *L. 29. ff. L. 3. Cod. de pos. Ordin. crim. art. 170.* Ibi STEPHAN. & KRESS. indignus iuris beneficio. Sin vero consentiat deponens, vel tacere, vel expresse, re fungibili deposita vti depositarium; in genere

nere restituenda ; depositum fit irregulare , in mutui contractum migrans. *L. 9. §. fin. L. 10. ff. de reb. cred. L. 24. ff. deposit.* STRACHA *de mercatura, tr. de decoctoribus, p. ult. n. 4.* Ergo cessans depositi favor non obstabit rescripto. Ex quibus facile erit iudicium de pignore, & commodato.

§. LIV.

De emptione sub hasta facta , quam a rescripto eximit ANTHON: *conclus. 43. n. 20.* cum distinctione procedendum videtur. De hasta fiscali nemo vocabit in dubium , quod contra eam emtor non iugetur ; per superius deducta §. 34. *tot. tit. Cod. de fid. hastae fiscal.* TABOR. *parat. ad dict. tit. th. 19.* Quod si distractio contingerit ad implorationem privati , videndum erit , num fides de pretio habita sit licitanti. Quo casu ipsum inter , & alium quemcunque emtorem nullum erit discrimen. TABOR. *dict. loc. th. 23. in fin. cum GLEFAN. in explana. difficil. leg. Cod. ad L. 2. de rescind. vendit. p. 309.* Non habita fide , non secus , ac in aliis venditionibus , non transit dominium rei venditae, *L. 11. §. 2. ff. de act. emt. L. 53. ff. de contrab. emt.* Adeoque venditori satis superque prospectum est , non obstante moratorio rescripto , rem venditam ab emtore , quin imo a quocunque possessore , vindicanti. *L. 5. §. 18. ff. de tribut. act. GALL. lib. 2. obs. 15. n. 4.*

De emptione sub hasta,

§. LV.

Restat , ut videamus de debitis guarentigiatis , bar. De debitis baro vocabulo ita dictis ; utrum & contra moratori guarentium rescriptum guarandam , hoc est defensionem , seu securitatem habeant,

§. LVI.

§. LVI.

Eius requisita.

Mire Doctores variant in instrumenti guarentigia-
ti requisitis; aliis fidem publicam desiderantibus; CO-
LER. *proc. execur. p. 1. c. 3. n. 15. sq.* aliis in sola con-
fessione debitoris, cui nihil opponi possit, acquiescen-
tibus: FRIDERVS MINDAN. *L. 2. de mandatis c. 70.*
IACOBVS BLVMIVS, processus iudicii Cameralis
compilator, in vulgus notus, praeceptum notarii,
tanquam chartularii iudicis, ad partium rogationem,
in instrumento publico factam, requirit, *tit. 34. de man-
dat. n. 121.* Quod cum ridere videat FRIDERVM MIN-
DANVM, expulso hoc impetente praecepto, sola fide
publica contentum, *lib. 2. de mandatis c. 69. n. 8.* in eius
sententiam ipse transitum fecit. Quia & priuata instru-
menta, per partis confessionem liquida, eodem iure
gaudere docet idem FRIDERVS *ibidem. c. 70. num. 8.*
Cum RICHTERO *V. 2. cons. 208. & cons. 310. n. 41.* Pa-
rum autem, ut saepe numero, sibi constat noster BLV-
MIVS; dum eodem titulo *n. 82.* ipse, sui immemori, sibi-
que contrario, non sufficit confessio extraiudicialis ite-
rata; etiam in instrumentum publicum redacta. Nul-
la enim apparet ratio, quare ex ιδιογενείῳ privato, per
repetitam eius confessionem coram Notario & testibus,
non possit fieri instrumentum publicum; adeoque ex
BLVMII mente guarentigiatum. Nec patrocinator eius
sententiae *C. O. C. p. 2. tit. 25. §. 8. & consult. dub. Cam.
1595. dub. 17.* ubi de iterata confessione extraiudiciali
disponitur; nulla adiecta mentione de eadem in instru-
mentum publicum redacta. Poterat commonefieri
BLVMIVS ex eodem dubio 17, eiusque resolutione,

in

in Rec. Dep. anno 1600. §. Ebener massen 34. secuta,
 non ex omni instrumento guarentigiato in Camera im-
 petrari mandata sine clausula : vti nimis confidenter
 adstruit BLVMIVS §. *eiusdem tituli 120.* nisi munitum
 fuerit sufficienter clausulis executiuis ; quas declaravit
 dictus *Rec. Dep. 1600. §. Ob auch auf obligationes 31. & sq.*
C. O. C. p. 2. tit. 25. §. Wann in obligationen. 5. sq. RO-
DING. locupl. L. 1. tit. 12. n. 91. sq. Notante hoc ipsum
 perillustri, rerumque cameralium peritissimo, Affello-
 re de LVDOLFF. *System. Iur. Camer. sect. 1. §. 10. exam.*
cas. mand. S. C. casu 5. Licet hic aqua haereat MOSE-
 RO, omnia debita liquida mandatis S. C. subiicienti.
Einleitung zum R. H. R. Proceß p. 1. c. 2. §. 17. & 38.
 Ergo vltum camerae imperialis & spectes, instrumen-
 tum guarentigiatum, & clausulis executiuis fulcitum,
 specie differunt ; & in constitutione vinculi executiui.
 Hoc enim iure nec omnia instrumenta guarentigiata,
 in ordine ad decernenda mandata sine clausula, sunt
 executiua : nec omnia instrumenta cum clausulis execu-
 tiuis sunt guarentigiata.

§. LVII.

Haec per *pagenßauer* dicta sufficiant. Nunc e diuer Non suspen-
 ticulo redeunt in viam, guarentigiata debita, quali dunt rescri-
 cunque in sensu eadem accipias, non suspendere mo- ptum.
 ratorium rescriptum statuimus : vix quoquam contra-
 dicente. WEHNER. *obseru. pract. verb. Anstands, Brief.*
 BERLICH. *p. 1. concl. 84. n. 62. COLER. proc. execut. p.*
1. c. 9. n. 33. VMMIVS disp. 8. n. 26. Cum enim contra
 ipsam rem iudicatam moratoriae praescriptioni, cete-
 ris paribus, sit locus ; ab hac ad debitum guarentigia-
 tum,

tum, tanquam a maiori ad minus, fortiter argumen-
tari licet,

§. LVIII.

De re iudica-
ta.

Equidem, quod dicendum erat prius, non latet,
opinione fere communi denegari moratorii rescripti
beneficium condemnatis sententia. NIC. de PASSERI-
BVS, *de scriptura priuat. L. 3. quæst. 54. n. 30. LIMNAE.*
iur. publ. L. 4. c. 8. n. 334. & quos magno numero re-
censuit ANTHON. *concl. 28. n. 17.* inuehens in dissenti-
entem CVCHVM, *tr. de morator. præscript. n. 112.* pro-
pter *L. fin. Cod. sentent. rescind. non posse L. fin. Cod. ut lite*
pendente L. 16. Cod. de transact. Piacet tamen tempera-
mentum ipsius NIC. de PASSERIBVS n. 37. si fuerit la-
ta sententia in contradictorio; non autem contra con-
fitentem; nec aduersarium calumniosa lite frustrantem.
Quodsi in condemnatum per sententiam coincidunt
superius definitæ rationes, Imperatorem ad conceden-
dum rescriptum mouentes: nec creditorem, bonam
fidem agnoscendo, vexauerit inani lite; nulla potest
assignari causa, quare ipsi beneficium imperiale dene-
gandum sit: adstipulante LEYSERO *meditat. ad ff. spe-*
cim. 12. med. 3. MEV. disc. leu. inop. debit. cap. 5. n. 162.
Quisquis enim iusta litigandi causa munitus est, a pœ-
na temerarii litigii liberatur, *L. 79 ff. de iudic. ibi Doctores.*
Quæ enim in contrarium adducuntur leges, sine du-
bio de rescripto Principis frustratorio, ab eo, qui sen-
tentiam passus est, dolo malo, in ludibrium & victo-
ris & iudicis, petito, accipiendæ erunt. Accedit,
quod bonorum cessionis beneficium a quo in dubio
ad inducias moratorias argumentamur, non præclu-
datur condemnato per sententiam: vti manifeste con-
stat

stat ex *L. 8. ff. de cession. bon. L. 1. Cod. qui bon. ced. poss. inf. §. 83.* Quae cum ita sint, de regula esse arbitror, etiam contra rem iudicatam obtinere moratoriam praescriptionem : de exceptione autem, quae de vitiliatore, & calumniatore doloso diximus.

§. LIX.

Vnde consequitur, multo minus officere dilatio Iudicio coe-
ni litem coeptam; siue causam in iudicium deductam. pro.
Licet in contrariam sententiam ear ANTHON. *concl.*
27. fretus non tantum autoritate TRENTACINQ.
lib. 3. resolut. 1. de solutionibus n. 20. MENOCH. arbitrar.
iud. quaeft. cas. 103. n. 29. ubi in impetrando salvo con-
ductu mentionem litispendingiae requirit : sed etiam
aliquibus sententiis paritoriis iudicii cameralis ; relatis
concl. 71. n. 41. 44. 48. Enimvero cum ubique par sit
commiserationis ratio, haec opinio hoc sensu erit ad-
mittenda, ut cursum iustitiae non debeat impedire re-
scriptum : sed potius peragi causa ad sententiam usque;
suspensa exceptione, salvoque rescripto. Ita discor-
des conciliante MEVIO *disc. leuam. inop. c. 7. n. 137. in-*
fra §. 79. Adde quod ipsum bonorum cessionis benefi-
cium, nec lis coepta, nec condemnatoria sententia im-
pediat. ZANGER. *de exceptionib. p. 3. c. 26. n. 105. infr.*
§. 83.

CAPVT X.

De forma & requisitis.

§. LX.

NON vacat, repetere ea, quae iam praelibauimus de Forma.
requisitis moratoriae dilationis, ratione qualitatis, Req. 1.
F 2 tam citatio.

tam debitorum, & creditorum, quam ipsius debiti. Quod reliquum est, in induciis, quae sunt ex pacto cum creditoribus, praesertim iudicis autoritate, *supr.* §. 22. requiritur citatio omnium omnino creditorum; nullo praeterito. TRENTACINQ. *lib. 3. de solutionib. res. 3. n. 6.* tum quod in quouis actu iudiciario necessaria sit: *l. 39. ff. de adopt. l. 29. ff. de minorib. l. 47. pr. ff. de re iudicat.* GALL. *lib. 1. obs. 48. n. 1.* tum quod in hac dilationis causa eam desiderat *l. 10. ff. de pact.* REBVEFF. *de literis dilatoriis, art. 1. gl. 1. n. 55.* ubi ad contumaciam non comparentium secundam citationem requirit, cum SCHVREFF. *cent. 3. cons. 15. n. 20.* MEV. *disc. leuam. inop. c. 3. n. 125.* si incerti sint citandi, vel omnes, vel aliqui, expedienda erit citatio per edictum, & ad domum. *L. 6. Cod. de remiss. pignor. Auth. si omnes. Cod. si minor ab heredit. se abstin.* MARANTA *spec. aur. p. 6. de citatione n. 89.* Aliam praxin, si diuersis iurisdictionibus subsint, suppeditat REBVEFF. *tr. de literis delator. art. 1. gl. 1. n. 54.* Neglectis contumaciter absentibus, qui praesentes sunt, concludunt in eorum praeciudicium. MEV. *disc. leu. inop. c. 3. n. 111. 123.*

§. LXI.

R. q. 2.
Consensus
maioris partis.

Porro conuocatis creditoribus indagandus est maioris partis consensus, quos sequi tenetur pars minor, & debilior, uti diserte constitutum est in *l. fin. Cod. qui bon. ced. poss. L. 8. & 10. ff. de pact.* Idque ita explicat THEODOSIVS Imperator, in dict. *L. fin.* ut maior pars non ex numero creditorum, sed ex debiti qualitate censetur. Vnde plures correi credendi, eadem vten-tes actione, pro vno habendi sunt. STRACHA *de mercatura,*

catura, tr. de decoctoribus, p. 6. n. 9. Ceterum & usurarum ratio debiti cumulum auget. *d. l.* Quod si discrepent creditores; pari quidem quantitate debiti, impari vero creditorum numero; vincit maior creditorum pars. Sin aequalis & creditorum numerus, & debiti quantitas, praeualere debet sententia mitior. **TRENTACINQ.** *variar. resol. L. 3. de solut. res. 2.* **ZANGER.** *de except. p. 2. c. 12. n. 2.* **KLOCK.** *tr. de contribut. c. 6. n. 68.* **COLER.** *proc. execut. p. 1. c. 4. n. 16.* ubi addit limitationem; nisi vnus creditorum pinguiorem securitatem habeat prae ceteris. Hinc chirographarii plures non possunt praeiudicare paucioribus, hypothe-
ca praemunitis: cum **STRACHA** *de mercat. p. 6. tit. de decoctoribus n. 13.* Per *L. 10. ff. de pact. L. 58. §. 1. ff. mandat. supr. §. 33.* Praeterea nec tunc valebit maioris creditorum partis determinatio, si dolo, fraude, collusionibus, & simulationibus elicitā sit. Si forte pro creditoribus se venditent, qui tales non sunt. **MEV.** *disc. leu. inop. c. 3. n. 156.* quos falsi poenae subiicit **REBVEFF.** *d. l. n. 6.* & stellionatus. **STRACHA** *tr. de decoctoribus p. 7. n. 19. §. part. 2. n. 31.* vel inopiam mentitus sit debitor. **BERLICH.** *dec. 235. n. 53.* quae est decoctorum indoles, ut ad mentiendum & decipiendum nimium quantum sint proclives. **STRACHA** *tr. de decoctoribus p. 3. n. 18.* ut fraudes eorum enumerari vix possint, *n. 35.* in quacunque autem dispositione censetur exclusus dolus. *L. 60. §. 4 ff. mand. L. 12. ff. quae in fraud. credit.* **MENOCH.** *arbitr. iud. quae. cent. 1. quae. 13.* Et contra debitorem, pacti exceptionem opponentem, dabitur replicatio doli. **MEV.** *dict. loc. n. 168.* Audiendi proinde creditores, inopiae probationem urgentes. **REBVEFF.**

n. 67. *supr.* §. 26. nec non designationem bonorum, iurisiurandi religione confirmatam. BERLICH. *decis.* 236. n. 34. Quin & tergiuersator, ad indicanda fideliter bona, non euitabit carcerem. MANZ. *patroc. debit. dec.* 1. q. 6. n. 29.

§. LXII.

Req. 3.
Decretum iudicis.

Hoc amplius accedens decretum iudicis requirit l. 58. §. 1. ff. *mand.* ZANGER. *de exceptionib.* p. 2. c. 12. n. 2. si quidem discordes sint creditores. Sin vero unanimes sint, habendum pro cautela abundantia, quae non nocet. L. 94. ff. *de reg. iur.* GAIL. l. 2. O. 1. n. 2. *supr.* §. 22.

§. LXIII.

Req. 4.
Defalcatio pro rata.

Tandem si praeter temporis compendium indulgeatur partis debiti remissio, fieri debet defalcatio uniuscuiusque pro rata, secundum proportionem, quam vocant geometricam. L. 7. §. fin. ff. *de pact.* BERLICH. *dec.* 236. n. 26. IOH. BAPT. COSTA *tr. de quota & rata quaest.* 56. n. 12. Totum autem debitum, vel immodicam eius partem remittendo, nec maior creditorum pars, reliquis renuentibus, praeiudicium facit. TREN-TACINQ. l. 3. *de solutione*, res. 3. n. 5. BERLICH. *dec.* 235. n. 35. quia totum remittendo constat, non utiliter agere. STRACHA *tr. de decoctorib.* p. 6. n. 12. Nec si, propter sufficientes debitoris ad soluendum vires, ipsa postulandae dilationis ratio deficiat. His enim casibus obtinet regula: quod omnes similiter tangit, ab omnibus debet comprobari. L. 11. ff. *de seruit. rustic. praed.* l. 5. *Cod. de auctor. praest.* c. 29. *de reg. iur.* in 6. ERTEL. *obseru. illustr.* p. 2. *obseru.* 29. (secundo) KLOCK. t. 1. *conf.* 35. n. 310. THOMING. *conf.* 48. n. 52.

§. LXIV.

§. LXIV.

Ordinis nunc ratio ad formam & requisita rescripti moratorii deducit. Inter quae primum occupat locum libellus impetrantis supplex: quem tanquam causam materiale, vel si mauis, sine qua non, requiri, ex ipsa rescriptorum imperialium natura apparet: quippe quae non decernuntur, nisi ad preces supplicantis. *L. fin. Cod. de precib. imper. offer. l. 1. & 3. Cod. de diuers. rescript. Colleg. iurid. Argent. tit. de constit. princip. th. 17.* Idemque innuit textus *l. 2. Cod. de precib. imper. offer. verb. supplicanti aditus pandatur. l. fin. Cod. qui bon. ced. poss. ibi: cum solito more a nostra maiestate petitur.* REBVEFF *tr. de rescriptis, in praef. n. 43.* Licet enim priuilegia ab imperatore etiam proprio motu, aus etgener Beweguiss/ tribui soleant: HAHN ad WESENBEC. *parat. ff. de constit. princip. n. 2.* vt proinde & moratoriam dilationem proprio motu concedi posse adstruat. NIC. de PASSE. RIBVS *de script. priuat. l. 3. quaest. 57.* cum tamen tot tantisque circumscripta sit iuris requisitis, sine quibus & demonstratis, & probatis, rescripto non est locus: hoc ipso videtur omnis praeclusa occasio, ne princeps in largiendo hoc beneficio liberalis esse vel possit, vel velit. Praesertim cum motum hunc proprium sufflaminauerit reformatio politica anni 1548. *tit. 22. & 1577. tit. 23.* verbis expressis: *Wir/ und unsere Nachkommen/ seyen dann zuvor eigentlich berichtet/ und vergewissiget; &c.* Cui sententiae calculum adiecit LAVTERBACH. *disp. de beneficio rescripti moratorii, c. 3. §. 6.* pro-uocans ad authoritatem GEORG. FRIED. MOHR, anno 1640. Allessoris Cameralis, *Dissert. inaug. de rescriptis dilatoriis, §. 74.* MAIER. *Colleg. iurid. Argent. tit. de exception.*

exception. th. 101. MEV. disc. leuam. inop. debit. cap. 5. n. 168. sq.

§. LXV.

Req. 2.
Fortuna ad-
uersa.

Nimirum supplicans in libello docere debet, se fortunae iniuria, nulla accedente sua culpa, ad inediam redactum esse. Quem infelicem debitorem vocat IV. STINIANVS *Nov. 4. c. 3. pr. in fin.* Ita praeunte saepius laudata imperii sanctione, verbis: aus unversehenen zugestandenen Unfällen / ihr Leib / oder Güter verdorben. vti iam antea indicauimus, §. 16. 26. Idemque in impetrando cessionis bonorum beneficio obtinere argumentamur ex *l. 37. §. 1. in fin. ff. de minor. l. 84. in fin. ff. de iur. dot. Colleg. iurid. Argent. de cess. bon. th. 5. n. 6. MVLLER ad STRVV. Synt. iur. ciu. eod. tit. lit. 2. infr. §. 105.* Licet a communi doctorum schola secessum faciat LEYSER. *medit. pand. spec. 474. med. 4.* quem suo sensu abundantem praetermittimus. Causas, quae ad probandum infortunium sufficiant, recenset BERLICH. *dec. 23. n. 137. sq.*

§. LXVI.

Req. 3.
Insoluentia.

Praeterea demonstranda est impossibilitas satisfaciendi creditoribus eo tempore, sine aliqua indulgentia, vel respirationis concessione. *Ordin. Polit. verb. Leib oder Güter verdorben.* Neque enim sufficit allegasse nouerantis fortunae calamitates; si afflicto superfit, vnde creditoribus facere possit satis: nec passus sit tale damnum, quod ipsum in impossibilitatem soluendi prostrauerit. LAVTERBACH. *dict. disp. de beneficio rescripti morat. §. 6. n. 5.* cum MOHR. *dissert. de rescript. morat. §. 77. 79.*

§. LXVII.

§. LXVII.

Sed & vtrumque dilucide probandum ; tam for- Req. 4.
 tunc casus, quam soluendi impotentia. MANZ *patro. Probatio.*
cin. debit. dec. 2. qu. 4. n. 19. supr. §. 26. Huiusque proba-
 tionis modum praescribit *Reform. Polit.* verbis : *Bou*
der Obrigkeit / darunter sie geseßen / zuvor eigentlich
bericht / und vergewissiget : oder daß sie glaubliche Ur
kund / oder Schein fürbringen. Quae dispositio sine
 dubio alternativae accipienda est ; ita vt alterutrum suf-
 ficiat : nec probatio ad solum magistratus testimonium
 restricta sit , vti recte defendit LIMNAE. *iur. publ. l. 4.*
c. 8. n. 327. contra FINCKELTHAVS *disp. de moratoria*
praescriptione, th. 4. Quid enim si casus aduersus vel pe-
 regrino, vel in locis peregrinis, contigerit? Quid si im-
 mediatu imperii subditus, vt persaepe contingit, ad im-
 periale hoc auxilium confugere coactus fuerit? Defici-
 ente vtroque magistratus attestatione, aliae probatio-
 nis viae non erunt praeccludendae. Sic immediatus nar-
 ratis suis fidem faciet statuum provincialium, vicino-
 rum, consanguineorum, aliorumque honestiorum vi-
 rorum testimonio. Nouerunt namque vicini res, & fa-
 cta vicini. *c. 8. X. de probat.* Et cognatorum cognati.
L. 9. ff. Vnde cognat. Exhibito autem aeris alieni indicu-
 lo demonstrabit, non a se, sed a maioribus suis confar-
 cinatum : cui delendo prouentus sui, quod & ipsum ex
 rationum fide docebit, non sufficient. STRACHA *tr.*
de decoct. p. 5. n. 7. Solum iuramentum, non acceden-
 tibus aliis adminiculis, ad probandam paupertatem,
 non admittit MANZ *patrocin. debit. dec. 2. qu. 5. n. 2.* Pla-
 ne ex qualitate personarum & temporis, nihil non relin-
 quendum esse prudentis iudicis arbitrio ; recte sentit i-

dem MANZ. *d. l. n. 10.* cum MENOCH. *arbitr. iud. qu. cas. 65. n. 7.* MYNSINGER. *cent. 4. obs. 97. n. 4.* COVAR. RVV. *var. resol. l. 2. c. 6. n. 8.* ubi inculcat probationis viam, per excussionem bonorum, iudicis mandato factam, MASCARD. *de probat. concl. 738. n. 7.* eamque reliquis praeferre non dubitat, MANZ. *d. q. 5. n. 20.*

§. LXVIII.

Req. 5.
Expressio qual-
itatis debiti.

In eodem aeris alieni indiculo, vel ipso supplice libello, vniuscuiusque debiti qualitas indicanda est; & quo nomine debitor obligatus sit, fideliter: vt scire possit imperator, num debita ita comparata sint, vt rescripto locum facere possint. MENOCH. *arbitr. iud. quæst. cas. 203. n. 14. seq.* TRENTACINQ. *var. resol. l. 3. resol. 1. de solutionibus.* Quod si falsis precibus circumuenta fuerit religio concedentis, veram debiti qualita- tem vel supprimendo, vel falsam ementiendo, sub & obreptitie, sciat, rescriptum, omni carere effectū. *Ref. Polit. in fin. dict. tit. c. 3. X. de rescript.* MENOCH. *dict. cas. 203. n. 23. infr. §. 98.*

§. LXIX.

Req. 6.
Cautio.

Ad formam induciarum consecutiuam externam pertinet, quod debitor idoneam cautionem, hoc est fi- deiussoriam vel pignoratitiam (haec enim in iure nostro venit nomine cautionis idoneae, *l. 59. §. fin. ff. mand. l. 4. Cod. si prec. Imper. offer.* GALL. *l. 2. Obs. 47. n. 4.*) de soluendo intra tempus induciarum, praestare debeat. *dict. l. 4. Cod. de prec. Imp. offer.* Ita enim creditori ma- gnum accedit solatium pro damno, quod non adeo magnum est, in mora modici temporis, vt ait VL- PIANVS in *l. 21. ff. de iudic.*

§. LXX.

§. LXX.

Cautiorem hanc ut debitor in ipso libello suppli. Ad peticio-
ce offerat, non est necesse; ut denuo contra FIN. nem credito-
CKELTHVSIVM disputat LIMNAEVS, d. l. n. 328. rum.
sed sufficit, illam praestare ad desiderium creditorum.
BRVNNEMANN. ad l. 4. Cod. de prec. Imp. off. n. 5. NI-
COL. de PASSERIB. de script. priu. l. 3. quae. 62. n. 18.
Hanc addens rationem n. 22. quod generaliter, ubicun-
que requiritur cautio, non aliter exigenda sit, nisi ad
partis, cui debetur, petitionem; cum LANCELOT.
tr. de attentatis, p. 2. c. 18. n. 76. Nimirum creditor a-
gens, etiam coram inferiore iudice, contra debitoris
exceptionem dilationis moratoriae utetur replicatione
praestandae cautionis idoneae. TRENTACINQ. var.
resol. l. 3. res. 1. de solution. n. 8. Quam si praestare debi-
tor vel nolit, vel non possit, condemnabit eum iudex:
non obstante rescripto; quo gaudere non potest, nisi
praemia cautione. CHRISTINAE. v. 2. dec. Belg. 71. n. 11.

§. LXXI.

Itaque cum cautio haec creditorem securum, & Non potest
indemnem faciat: adeoque per eam ipsi non minus con- remitti.
sulatur, atque in quasi usufructu proprietatis domino
per cautionem usufructuariam, in proprietatis locum
succeedentem: §. 2. Inst. de usufruct. ibi VINN. n. 3. 4.
condonari a principe in praeiudicium & iniuriam cre-
ditorum non debet. Cum non debeat dari privilegium
in iniuriam tertii, c. 2. X. de religios. domib. c. 2. X. de ec-
cles. aedificand. c. 22. X. de verb. signif. Card. SERAPHI-
NI dec. 251. n. 7. WVRMSER. pr. obs. tit. 28. obs. 9.
Proinde non indigne ZANGERVS de except. p. 2. c. 12.

vapulat LIMNAEO, d. l. 4. c. 8. n. 331. LAVTERB. diff. de beneficio rescripti moratorii, §. 7. docens, hanc cautionem hodie exigi non solere: ex ratione, quod eius in reformatione politica anni 1548, & 1577. nulla fiat mentio. Neque enim & eius abrogatae fit mentio: quin potius dilucide cauetur, quod secundum iura communia hac in re procedi debeat, verbis: alsdann mögen sie aufgenommen / und denen gemeinen Richten nach mit ihnen gehandelt werden. Neque enim abrogata lex dicitur, nisi lege contraria. §. pen. Instit. de iur. nat. & gent. l. 28. ff. de legib. c. 1. de constit. in 6. Quod si posterior non sit contraria, statuendum est cum PAVLO in dict. l. 28. ff. de legib. quod & posteriores leges ad priores pertineant, scilicet explicando, & interpretando; non corrigendo. BRUNNEM. ad dict. leg. 28. ut in casum laboret GVIL. ANTHON. concl. 49. n. 266. lit. f. 7. dum ZANGERO effugium quaerit. Imo vero in iudicio camerali, ad instantiam civitatis Francofurtensis, contra Erfurtensem, impetrato ab imperatore moratorio, anno 1570. decretam esse citationem ad satisfaciendum, vel fideiussorem praestandum, testis est KODING. Pand. Cam. lib. 3. tit. 4. n. 29. Ad quod praecudicium secure provocat BLVM. proc. cam. tit. 34. n. 220. cum & in recessu imperii nouiori, anno 1654. §. So viel nun die Capitalia 172. securitati creditorum cautionis necessitate prospectum sit.

§. LXXII.

Etiā in annali rescripto.

Nec admittenda est differentia quoad inducias quin-
quennio angustiores: sed in annalibus etiam cautionis
necessitatem impendere debitori statuendum est, cum
NIC. de PASSERIB. d. pr. l. 3. qu. 62. n. 11. tam propter
vni.

vniversalityatem *L. 4. Cod. de precib. Imper. offer.* vbi si-
gnanter vniversa rescripta ad cautionem alligantur:
WEHNER. *thesaur. pract. voc. all. alleg.* quam propter
vulgatam regulam: quod magis & minus non varient
speciem. *L. fin. ff. de instruct. vel instrum. leg.*

§. LXXIII.

Quid si debitor nec fideiussores inuenire, nec pi- In subsidium
gnora constituere possit: eritne relinquendus promiss. iuratoria.
fioni iuratoriae? Negantium sententia summo iure niti
videtur; contraria aequitate. Scilicet ubicunque quae-
stio est de cautione necessaria, quae apud alterum in
locum & securitatem domini est; ibi iuratoria non suf-
ficit: non obstante cauendi impotentia euidenti. text.
l. 114. §. 12. ff. de legat. 1. GAIL. l. 2. obs. 47. n. 5. BRVN-
NEM. ad auth. Generaliter. n. 9. Cod. de Episcop. & cleric.
MYNSINGER. cent. 6. obs. 48. n. 7. Praeualuit tamen
aequior opinio, iuratoriam in subsidium admittens.
BRVNNEM. ad l. 4. Cod. de prec. Imper. offer. n. 6. TREN-
TACINQ. dict. res. 1. n. 9. NIC. de PASSEKIB. dict. qn.
52. n. 31. MEV. discuss. leuam. inop. debit. c. 6. n. 170. vbi
n. 172. consultit, vt iuratoria vna cum pignoratitia cau-
tionem cumuletur, cum LAVTERB. dict. diff. §. 9. Ut
tamen hoc casu de impetrantis fide, vitae integritate &
probitate constet: quod arbitrio concedentis, eiusque
curatori inuestigationi relinquendum. *HAHN. ad WE-*
SENBECK. ff. tit. qui satisd. cog. n. 10. GAIL. l. 1. obs. 148.
n. 6. STRYK. diff. de abusu rescriptorum morator. c. 2. §. 12.
instr. §. 115.

§. LXXIV.

Praeterea induciarum forma externa consistit in Forma in tem-
poris termino; earundem durationi praefixo. Qui poris termino.
G 3 ter.

terminus longissimus solet esse quinquennalis : vt tamen breuior, annalis, biennalis, & reliqui, non excludantur. Quia in eo, quod plus est, semper inest minus. *L. 110. ff. de reg. iur.* Nec debet, cui plus licet, non licere, quod minus est. *L. 21. ff. eod. c. 53. eod. tit. in 6.* Nec agnoscenda est vlla inter annalem, & longiorem differentia; *supr. §. 72.* nisi quod facilius ad illam accedat concedens: propter minus damnum, ex breuiori tempore timendum. vid. de PASSERIB. *d. l. 3. quaest. 52. n. 6. MEV. discuss. leuam. inop. debit. c. 4. n. 14. SCHVZ. coll. publ. v. 2. tb. 12. lit. a.*

§. LXXV.

Etiā ultra quinquennium.

Vtrum vero etiam ultra quinquennium dilatio concedi possit a principe, mire inter doctores controuertitur. Negantes, quorum antesignanus GVIL. ANTHON. *concl. 48. n. 44.* prouocant ad *l. fin. Cod. qui bon. ced. poss.* vbi mentio fit quinquennalis spatii, solito more ab imperiali maiestate petiti. THOMING. *cons. 27. n. 29.* Palmariam autem rationem se reperisse credunt in ipsis reformationibus politicis, anni 1548. & 1577. quae vocabula, moratoria, oder quinquennel, aliquoties pro synonymis ponunt. Proinde neglecta hae forma, tanquam substantiali, dilationem ultra quinquennium extensam alii ipso iure nullam, ne vsque ad quinquennium quidem proficere volunt. de PASSERIB. *dict. loc. n. 4.* Ipse tamen sibi contrarius, dum initium huius termini voluntati principis relinquit; *quaest. 59.* cum ANTHON. *concl. 54. n. 17. infr. §. 95.* Alii, detracto excessu ad quinquennium saltem valere arbitrantur. CVCH. *de morat. praescript. n. 194.* innixi regulae: Si quod ago, non valet vt ago, valeat vti valere potest. vid. HIER. TORNELLI *tr. ad hanc regulam.*

§. LXXVI.

§. LXXVI.

Recentiores, de potestate Imperatoris augustius Per praeiudicia. sentientes, in contrarias partes iurare: nec ad quinquennii tempus adstrinxerunt induciarum beneficium: eius metam laxantes, ut Imperator ultra quinquennium, secundum circumstantias rerum & debitoris, progredi possit. LAVTERB. *dict. diff.* §. 35. cum MARQVARD. *de iure mercatorum* l. 1. c. 14. n. 42, MEV. *disc. leuam. inop.* c. 4. n. 17. LIMNAEVS *dict. l. 4. c. 8. n. 332.* mentionem facit rescripti moratorii, cuidam ciuitati ad octo annos, ex praegnantissimis causis, concessi. Quo ipso ciuitatem Goslariensem indigitare videtur: cuius moratorium indultum a Ferdinando II. anno 1624. emanatum, ipse retulit l. 7. c. 19. vid. *supr.* §. 23. Cui quaedam alia praeiudicia addit SCHWEDER. *introd. iur. publ. Sect. 2.* c. 17. n. 8. PFEFFINGER ad VITRIAR. l. 3. t. 2. n. 29. lit. a. ubi refert Ferdinandi III. indultum, electori Palatino, anno 1654. ad 20. annos concessum.

§. LXXVII.

Ego litem hanc meam non facio, satis gnarus, quod Contrariae rationes fragiles. instar sacrilegii sit, disputare de principis potestate. contra l. 3. Cod. de crim. sacrileg. l. 5. Cod. de diuers. rescr. BENDER. *de reuisione, concl.* 36. n. 4. GAIL. l. 1. obs. 14. n. 6. vid. ERTTEL. *prax. aurea* 2. Th. 59. Übung / p. 365. Hoc vnum addo, fragile esse argumentum contrariae sententiae, ex l. fin. Cod. qui bon. ced. poss. desumptum. Cum IVSTINIANVS ibidem non de induciis gratiae, sed conuentionalibus per maiorem creditorum partem, verba faciat. Quod si verba captare, vel iudaice interpretari velimus, contra l. pen. ff. ad exhib. l. 9. ff. de seruit. GAIL. l. 2. obs. 33. n. 5. ne quidem conuentionales inducias, adeo.

adeoque nec pactum de non petendo ultra quinquennium valere dicendum esset. Quod nemo facile affirmabit. Praeterea Imperator de quinquennali spatio commemorasse non nisi enunciatiue videtur. Nunc autem verba enunciatiua nihil disponere constat, ex l. 1. *Cod. de dot. promiss. c. 10. X. de privilegiis*. Idque praesertim in legibus, constitutionibus, & statutis dilucide demonstrat NIC. de PASSERIB. *tr. de verbis enunciatiuis l. 2. quaest. 5. COLER. proc. execut. l. 3. c. 5. n. 14. TREN-TACINQ. var. resol. l. 1. res 2. de verb. signif. n. 1.* Nec minus lubrica est ratio a reformationis politicae verbo; *quinquennel*; desumta. Praeterquam enim quod ab etymologia vocis parum firmiter, praesertim affirmatiue, argumentari liceat: EVERHARD. *loc. top. 4. ab Etymologia n. 9. COTHMANN. tom. 5. resp. 10. n. 168.* (vbi puerile hoc vitium in argumentando vocat) satis superque ipsis lippis & tonsoribus notum est, denominationes vt plurimum non solum a potiori fieri, ἐπὶ τῷ πλεῖστον, l. 3. ff. de legib. & eo, quod frequentius fit: sed & mutatis rebus, saepe manere vocabula. BACHOV. ad ff. l. 12. §. 20. de orig. iur. n. 8. Adde votum aulicum in causa Nassau Sarbrückischen moratorii, contra creditores; quod communicauit VFFENBACH *tr. de consilio aulico, mant. 2.* Vbi in dubio Imperatorem vel saltem per modum indulti, vel rescripti gratiae ad longius tempus subuenire notat. Quem modum suadet ipse VFFENBACH. *dict. tr. c. 11. Sect. 2. §. 9. infr. §. 80. 103.*

§. LXXVII.

In dubio
quinquennalis.

Plane in hoc conueniunt omnes, induciis quinquennii terminum praefigi regulariter, & vt plurimum LAVTERBACH. *dict. disp. §. 35. supr. §. 10.* Proinde si
rescri.

rescriptum principis certum aliquod dilationis tempus non contineat; tam ex mente concedentis, quam ex natura eius, quod conceditur, quinquennii tempus supponendum, & hunc in modum voluntas concedentis explicanda esse videtur. Nec, ut in aliis, tempus indefinitum vel ad decendum, ex *l. 23. ff. de poen.* vel plane in perpetuum extendendum, *l. 2. Cod. de diu. rescript.* *l. 56. ff. de condit. indeb. l. 40. pr. ff. de contrab. emt. ME. NOCH. arbitr. iud. quæst. l. 1. quæst. 22. n. 2. Et quæst. 69. n. 10.* Ne beneficium vergat in damnum & iniuriam alterius; contra iura, quæ allegauimus §. 71. Sed voluntas principis quam minimum recedat a iure communi: cum in dubio censeatur habere voluntatem, iuri conformem. *L. 4. Cod. de legib.* Nisi ad ipsum concedentem recurrendum, & ab hoc declarationem expectandam esse malis, cum *MEV. dict. tr. c. 4. n. 22.* Propter *l. 43. ff. de vulg. & pupill. subst. l. 191. ff. de reg. iur. RVLAND. de commissar. p. 1. l. 3. c. 4. n. 5.* Forte casus hic raro eueniet: quod si contigerit, e re erit, creditorem declarationem petere quamprimum; ne debitor, procrastinaturus solutionem, vaga hac dilatione, quantum poterit, abutatur.

§. LXXVIII.

Ex his pronò fuit alueo facultas beneficium moratorium vel prorogandi, vel, lapsa dilatione, redintegrandi. Quod enim vno contextu fieri poterat, cur diuersis vicibus fieri prohibeatur? Et qui poterat concedere decem; cur non multo magis subinde bis quinque? arg. *l. 34. §. 3. Cod. de donat.* Quid, si finis induciarum intra quinquennium obtineri non possit, veluti tanta existente debitoris miseria, & aeris alieni mole,

Eius prorogatio.

ut reparandis facultatibus non sufficiat ; melior autem spes futuri temporis appareat ? Nihil sane iniquitatis habebit alia prorogati temporis prouisio. Vti recte instat MEV. *dict. cap. 4. n. 17.* Abusum, quem hic inculcat STRYK. *disp. de abusu rescriptor. morat. c. 2. §. 14.* prouidebit cauta & circumspecta principis prudentia. Neque enim tollendus erit vsus, propter abusum ; qui est peccatum hominum, non rerum : vti loquitur AVGVSTINVS, *c. 12. dist. 88. & c. 9. cau. 14 quæst. 5.* Quaecum ita sint, arbitramur non sine ratione, nunquam non difficilem fore principem in indulgenda dilatione ad tempus longius : proniorem autem in eius prorogatione, & reiteratione ; propter emergentes novos casus, circumstantias, & impedimenta, quae debitoris propensam soluendi voluntatem sufflaminant.

CAPVT XI.

De effectu induciarum.

§. LXXIX.

Effectus primarius in securitate temporali.

Induciarum effectus primarius est, quod securum reddant debitorem contra impetuosas creditorum molestias, executionis, imo carceris periculum : sed tribuant illi dilationem ad respirandum, & cogitandum de mediis soluendi. COLER. *process. execut. p. 1. c. 11. n. 14.* Itaque creditori ius suum non aufert : *L. 2. Cod. de prec. imp. offer.* sed differt mora modici temporis. *L. 21. ff. de iud.* Imo ne obligationem quidem suspendit ; sed tantum eius effectum, & exactionem, arg. *L. 36. ff. de reb. cred.* Proinde non est extendenda dilatio ultra articulos in ea contentos ; praeter intentionem concedendum :

tium : quae ex ipso concessionis fine diiudicari facile potest. Finis enim dicitur primus in intentione ; & ultimus in executione ; adeoque non obstat dilatio , quominus ea pendente , debitum a contradictione debitoris ad liquidum deduci possit : & proinde institui testimonium examen ; ne per eius retardationem probatio pereat creditori : & dilatio in eius damnum & iniuriam vergat. Pari modo citare potest debitorem , ad agnoscendum , vel dissitendum manum & sigilla. Hoc enim in debitis ad diem quibuscunque ante solutionis terminum licitum est. Quod remedium vtilissimum in securitatem creditoris inculcat FRID. MINDANVS l. 2. de mandatis c. 70. n. 17. Remissa enim ad tempus solutionis necessitas non infert remissionem recognitionis , & confessionis , eius , quod bona fide negari nequit. CHRISTINAE. v. 2. decis. Belg. 71. n. 1. supr. §. 69. Sic & ad concessionis bonorum beneficium non admittitur debitor ; nisi de debito , per confessionem eius , liqueat : l. 8. ff. de cession. bonor. ne eo semel dimisso disceptatio reddatur intricatior. MEV. discuss. leuam. inop. cap. 7. n. 107. III. LANCELLOT. de attentatis. p. 2. c. 7. n. 23.

§. LXXX.

Nimirum pro conditione induciarum , vel conuenientialium , vel gratiae , datur debitori aduersus agentem creditorem vel exceptio pacti de non petendo ad tempus ; vel praescriptio moratoria : *infr.* §. 82. Quae & mercatoria audit SCHNEIDEWINO, ad §. 1. *Inst. de iur. nat. gent. & ciu.* eo quod mercatoribus ut plurimum concedi soleat. Non secus ac quinquennale vocatur rescriptum : quod quinquennio terminetur plerumque. *add. supr.* §. 76. 77. Notandum tamen , actio.

rem non incidere in poenam plus petentium, l. 1. Cod. de plus petit. quoties dilatio ex commiseratione concessa est. MEV. *discuss. len. inop. c. 7. n. 103.*

§. LXXXI.

Exceptionis
& praescripti-
onis vocabula
synonyma.

Promiscue usurpari in iure nostro vocabula exceptionis & praescriptionis, discimus ex ipsa rubrica Codicis de exceptionibus seu praescriptionibus. ALCIAT. *de quinque pedum praescript. n. 51.* Ipse tamen inuicem differre vult, ut latius & angustius, n. 63. Ut exceptio sit generale nomen, quamcunque defensionem complectens: praescriptio non aduersetur intentioni; sed de ea militet. Siquidem exceptionis vox sumatur in πλάττω, ut & replicationem, & triplicationem, &c. contineat, cum WESENBEC ad SCHNEIDEWIN, tit. *Inst. de act.* n. 2. ZANGER *de exception p. 1. c. 3. n. 1.* Aliam differentiam comminiscitur GODOFREDVS ad ff. de exception. rubr. lit. c. exceptionum nomine nominatas intelligendas esse: praescriptionis verbo exceptiones in factum. WESENBECIVS in parat. ff. eod. lit. n. 4. quas I Cui praescriptiones vocant, eas exceptiones declinatorias & dilatorias esse contendit, Cui contradicit HAHN. ibid. auctoritate l. 8. Cod. de except. l. 29. pr. ff. de except. rei iudic. l. 9. pr. ff. de transact. Nobis haec suo loco relinquentibus, tantum in transitu tetigisse sufficit.

§. LXXXII.

Utraque dila-
torie.

Utramque, tam pacti de non petendo ad tempus, quam moratoriam exceptionem, dilatoriam esse, nemo ibit inficias. §. 10. *Inst. de except.* ibi VINN. n. 1. *supr. §. 80.* Adeoque in exordio litis, ante litem contestatam, opponendae sunt. L. 16. Cod. de iud. l. 13. Cod. de except. l. 40. §. 3. ff. de procurat. l. 19. Cod. de probat. Tunc enim omittae,

omissae, postea amplius non admittuntur: velut quibus tacite renunciatum esse videatur. RITTERSHVS ad §. *Appellantur autem Instit. de except.* Quod si eas aduocatus post litem contestatam pertinaciter urgeat, ac praeposterae defensionis insistere perseueret; vnius librae auri multatione condemnatur. *L. 12. Cod. de except.* Consequens est, vt reus, has exceptiones ante litem contestatam praetermittens, recte condemnatur; non obstante induciarum beneficio. Nisi iudex eas supplere velit ex officio; siquidem de illis ex actis manifestissime constet ZANGER *tr. de except. p. 3. c. 26. n. 19. 21.* MVLLER ad STRVV. *Exerc. 46. th. 12. lit. a.* propter *l. unic. Cod. ut, quae desunt aduocatis partium, iudex suppleat.* Vel post litem iam contestatam competere demum coeperint, *c. 25. X. de offic. iud. deleg. c. 4. X. de except.* ibi COLLER. *n. 8. add. l. 8. §. 11. ff. de interrog. vel etiam iuramento adfirmet reus, se ante contestatam litem illas ignorasse d. c. 4. X. de except.* HILTROP. *proc. indic. p. 2. t. 35. n. 72.* MYNSINGER *cent. 5. obs. 89.*

§. LXXXIII.

Plane exceptionem cessionis bonorum recte ipsi etiam executioni opponi, docet ZANGER *tr. de except. p. 3. c. 26. n. 105. supr. §. 59.* Equidem, si non calumniandi animo, sed praecedente iusta litigandi causa, obmotata sit, MARTA *Dig. nouiss. tom. 1. tit. Cessio bonorum. c. 8.* Obseruata hac limitatioe, in partes diuersas non abibit n oratoria exceptio: sed vtrunque eadem erit ratio. *supr. §. 58.*

§. LXXXIV.

Quid si inferior iudex, non attentis induciis, executive procedat contra debitorem? Respondeo, in con-

Differentia
exceptionis
cess. bon. ap-
parens.

Iudex negli-
gens inducias
attentat.

ventionalibus, quibus non accessit iudicis, praesertim superioris iussus, reus grauatus appellationis beneficio sibi consulet. Altero casu inferior committit attentatum: cui occurrendum est per mandatum attentatorum reuocatorium, MEV. *discuss. leuam. inop. c. 4. sect. 8 n. 12.* WESENBEC. *conf. 35. n. 9.* LANCELLOT. *tr. de attentat. p. 2. c. 7. n. 7. per l. 3. Cod. de dilat.* Sin rescriptum sanctione poenali munitum sit, quod solenne est in omnibus priuilegiis, simul impetrabit debitor citationem, tam aduersus iudicem, quam partem contrauenientem, ad videndum se incidisse in poenam rescripto insertam. Et hoc quidem casu suprema imperatoris iurisdictio etiam contra mediatos fundata est, GAIL. *l. 1. obs. 1. n. 7.* GYLMANN. *voc. iurisdictio camerae. §. pen.* SCHWANEMANN *obs. cam. 25. n. 29.* RODING. *pand. cam. l. 1. §. 16. per tot.*

§. LXXXV.

Effectus con-
sectaneus ra-
tione usura-
rum.

Oritur ex his effectus alius consectaneus, quod nec usuras, durantibus induciis exigere liceat. Sortis enim debitum principale est; usurarum accessorium. Proinde quoniam accessorium induit, & sequitur naturam sui principalis, c. 42. X. *de reg. iur. in 6.* & dispositum in principali, in augmento intelligitur tacite repetitum; l. 26. §. 2. ff. *de pact. dotal.* l. 8. *Cod. de iure dot.* sequitur, dilationem, super sorte concessam, etiam super usuris datam intelligi. L. 5. §. 1. ff. *quib. mod. pign. vel hypoth. solm.* Quod ex iisdem rationibus ampliandum; etiam si moratoria dilatio ab ipsis creditoribus indulta sit. Praesertim, cum fuerit in ipsorum potestate, legem apertius conscribere. L. 39. ff. *de pactis. c. 57. X. de reg. iur. in 6. infr. §. 97.* Itaque si creditores cauerunt, de exigendis, pen-

pendente dilatione, usuris; vel princeps in rescripto prospexerit; cessat omnis ambiguitas.

§. LXXXVI.

Vtrum autem durante dilatione quiescant usurae; Quæstio an-
ut ea finita mediæ temporis interusurium exigi non pos- ceps de inter-
sit, mira est inter doctores dissentientes altercatio. Aien- usurio.

tium opinio prægnantibus certat rationibus, duce
WEHNERO, voc *Anstand-Brief*. PETR. REBVEFF.

tr. de litteris dilatoriis, n. 72. NATTA *conf.* 591. n. 11.

CARPZOV. *p. 2. const.* 30. *def.* 46. n. 6. CHRISTIANAE.

V. 2. decis. Belgic. 70. n. 11. *Add. Rec. Imp.* 1654. §. Die

verflossene 173. Qui in castra contraria secessum faciunt,

non minoribus argumentis suffulti, alteros numero vin-

cunt. TRENTACINQ. *dict. res.* 1. n. 27. LIMNAE. *iur.*

publ. L. 4. c. 8. n. 340. LAVTERB. *dict. diff.* §. 39. GVIL.

ANTHON. *concl.* 63. n. 35. cum multis in suam partem

allegatis. VITRIAR. *instit. iur. publ. L. 3. t. 2. n. 32.* ibi PFEF-

FINGER. *in not. lit. a.* SCHWEDER. *introd. ad ius publ.*

part. spec. sect. 1. c. 17. n. 9. Sagacissimus rerum forensium

indagator MEVIVS distinctionis temperamento pugnan-

tes sententias conciliare satagit, *discuss. leuam. inop. c. 4.*

n. 31. inter usuras ex sola mora, & ex conventionem de-

bitas. Et illas quidem cessare putat: has non itidem.

Quod & placuit SCHWEDERO, *introduc. iur. publ. part.*

spec. sect. 1. cap. 17. n. 9. Si qua partium harum iudicem

me facere velit; responderem cum Palaemone apud

VIRGIL. *Eclog.* 3. 108.

Non nostrum, inter vos tantas componere lites:

Et vitula tu dignus; & hic.

Contingente autem casu, mea quidem sententia, inpri-

mis inspicendus est tenor vel diplomatis, vel pacti

cum

cum creditoribus initi. Cuius sequenda dispositio, vel expressa; vel ex certis argumentis apparens. MEV. d. l. n. 30. Si de mente non constet, requirenda privilegii explicatio a concedente. supr. §. 77. Altero casu interpretatio facienda contra creditores; quod legem contra-ctui non apertius dixerint. *præced. §. 85. WESENBECK. parat. ff. de pact. n. 10.* ubi interpretationem pacti fieri vult pro debitore, cui aliquid remissum est: cum fuerit in creditoris potestate, legem remissioni apertius dicere. Deinde etiam pro liberatione facienda interpretatio; per L. 47. ff. de obligat. & act. L. 99. pr. ff. de verb. obligat. L. 33. ff. de pact. infr. §. 97.

§. LXXXVII.

Ad heredes
non transit
rescriptum.

Heredes debitoris utrum dilatione defuncto concessa gaudeant, cum solita distinctione inquirendum. Quae per principis rescriptum obtenta est, ex indole privilegiorum personalium, impetrantis personam non egreditur, nec transit ad heredes. L. 1. §. 2 ff. de constit. princip. L. 68. L. 191. ff. de reg. iur. §. 6. Inst. de iur. nat. & gent. LIMNAE. d. c. 8. n. 136. NIC. de PASSERIB. L. 3. q. 58. Accedit ratio privilegii, consistens in calamitosa inopia debitoris. supr. §. 16. Quae qualitas personae extrinsecus accedens, non est hereditaria: ut saepe infelix moriens relinquat successorem opulentum. Praeterea in heredis potestate est, hereditatem suspectam vel plane non, vel saltem cum beneficio inventarii adire: atque ita se liberare a creditoribus, ne teneatur ultra vires hereditarias: L. fin. Cod. de iure deliber. Nou. 1. imo hereditatem iam aditam repudiare, & relinquere creditoribus; ex virtute huius beneficii. CARP. ZOV. decis. illustr. 25. late. Limitanda tamen venit haec sententia,

sententia, nisi heredum in rescripto facta fuerit mentio. Quod ut fiat, pro cautione inculcat LIMNAE. d. l. n. 336. addens securius hoc esse, quam si securitas simul pro bonis impetretur: daß der debitor, und seine Güter/ solle unbelästiget bleiben. Quia mortuo debitore, bona non amplius sunt eius; sed heredis.

§. LXXXVIII.

Alia causa est dilationis, ex pacto cum creditori. Transit pa-
bus inito, competentis. ctum. Postquam enim paciscendo non nobis solis, sed & heredibus nostris prospicimus: l. 40. l. 46. ff. de pact. l. 9. ff. de probat. etiam hoc induciarum pactum heredibus prodesse, nemo vocabit in dubium. Praesertim cum de pacto de non petendo hoc ipsum euidenter dispositum legamus, in l. 7. §. 8. ff. de pact. Colleg. iurid. Argent. d. t. th. 22. Proinde opulentum etiam heredem dilatione ad finem usque conuenti temporis gaudere dicendum est: nisi de contraria contrahentium mente appareat. vid. l. 6. pr. ff. de condict. caus. dat. VVLTEL. v. 3. cons. Marp. 34. n. 144. infr. §. 96. diff. IOH. BAPT. COSTA tr. de quota & rata quaest. 140. n. 9.

§. LXXXIX.

Fideiussoribus autem prodesse moratorias inducias, Et fideiusso-
contra FINCKELTHVSIVM disp. de moratoria praescri- res.
ptione th. 17. erudite, id est pro more suo, defendit LIMNAE. d. l. n. 338. sq. De conventionalibus nulla plane est dubitatio: cum in iure nostro certum sit, pactum debitoris de non petendo, tanquam in rem conceptum, ipsi proficere fideiussori. L. 21. §. fin. ff. de pactis. ibi BRVNNEM. n. 6. l. 27. §. 1. ff. eod. l. 7. §. 1. ff. de except. l. 19. ff. eod. MEV. p. 3. deo. 261. n. 1. NIC. de PASSE- RIB. d. libr. 3. qu. 55. n. 11. Etiam si pactus sit debitor,

ne a se solo peteretur : propter *Nov. 4. c. 1. BRVNNEM*,
ad *d. l. 21. n. 7.* Nec fideiussori semel liberato nocet pa-
ctum creditoris contrarium, quo priori renunciat :
quia ius quaesitum non potest ipsi invito auferri. *L. 62. ff. de pact. infr. §. 100.* Ceterum minori creditorum parti,
non consentienti in pactum cum debitore, saluam esse
actionem contra fideiussorem, probat per *L. 58. §. 1. ff. mand. STRACHA de mercatura. tr. de decoctoribus, p. 6. n. 14.* In induciis gratiae, qui contradicunt LIMNAEO,
haec potissimum ratione nituntur, quod privilegium hoc
sit personale; debitoris personam non egrediens : cuius
exceptiones ad fideiussorem non transeunt ; nec ipsi
proficiunt. *L. 7. pr. ff. de except. ibi BRVNNEM. l. 196. ff. de reg. iur. NIC. de PASSERIB. d. qu. 55. n. 4. VM. MIVS disp. ad proc. 8. n. 26. MARTA dig. nou. tom. I. tit. Dilatio c. 49.* Fortius tamen stringere videntur ar-
gumenta LIMNAEI, quod privilegium hoc non videat-
ur mere personale ; sed potius in rem scriptum. Et
hoc amplius securum esse fideiussorem conuentum ex-
ceptione ordinis, excussionis, & cedendarum actionum.
Neque enim dici potest excussus principalis debitor,
qui gaudet dilatione ad tempus : hoc elapso ad soluen-
dum obligatus. Neque cedere cum effectu potest cre-
ditor actionem, natam quidem ; sed nondum datam,
dilatione pendente : qua non elapsa ipsum plus tem-
pore petere certum est. ex *l. 1. §. 2. Cod. de plus petit.*
Quod ipsum & TRENTACINQVIVM alias dissentien-
tem, perculit, vt fluctuasse videatur, *d. tr. res. 1. n. 25.* vbi
fideiussores hisce exceptionibus tutos esse statuit ; nisi
iisdem expresse renunciauerint : eum COLERO *proc. exe- cut. p. 1. c. 4. n. 21. add. MEV. discuss. leuatur. inop. cap. 7.*

n. 234. sq. BERLICH. dec. 235. n. 14. VMMIVS disp. 8. n. 26.

§. XC.

Porro inter effectus, forte minus adaequate, & Non currit parum philosophice, refertur, quod pendente dilatio praescriptio-
ne, non currat contra creditorem praescriptio. Effe-
ctum enim dicimus, quem causa producit: non quem
non producit. Vtique tamen dicendum est, non cur-
rere praescriptionem, dilatione pendente. TRENTA-
CINQ. d. l. n. 28. NIC. de PASSERIB. d. l. quæst. 60.
tum propter regulam generalem, quod non valenti
agere, non currat praescriptio: L. 1. §. 2. Cod. de annal.
praescript.: „Vbi Imperator, quis inquit, inousare eos po-
terit, si hoc non fecerint, quod, etsi maluerint. minime ad
implere, lege obuiante, valebant., L. 30. Cod. de iur. dot.
c. 10. X. de praescript. quippe non introducta, nisi in o-
dium & poenam negligentiae. PUFENDORFF. de iur.
nat. & gent. l. 4. c. 12. §. 5. THOMAS. inst. iurispr. di-
uin. l. 2. c. 10. n. 199. tum propter expressam sanctio-
nem l. 8. Cod. qui bon. ced. verbis finalibus: „Nullo
præiudicio creditorum cuiquam, ex quinquennii dilatione,
circa temporalem praescriptionem generando. Quae lex, li-
cet de dilatione cum creditoribus conuenta, disponat:
propter rationis tamen identitatem ad alteram etiam
speciem extendenda erit. Add. Rec. Imp. 1654. §. 60
viel nun die Capitalia. 172.

§. XCI.

Eiusdem indolis est effectus non tollendae com- Non tollit
pensationis, contra debitorem competentis. Nimirum compensa-
compensatio est species solutionis; vt soluere dicatur, tionem.
qui compensat. L. 59. ff. de solut. l. 4. ff. qui potior in pign.
l. 15.

l. 15. ff. rem rat. hab. l. 4. Cod. de compensat. Proinde solutione tollitur obligatio ipso iure; & creditor esse definit. *pr. inst. quib. mod. tollit. oblig. ibi VINN. ad rubr. l. 95. §. 4 ff. de solut.* Atqui moratoria dilatio non competit, nisi contra debitores praesentes: non etiam, qui olim creditores, nunc tales esse desierunt. Ergo nec contra eos, qui, per compensationem ipso iure liberati sunt. *§. 30. Inst. de act. d. l. 4. Cod. de compens. l. 4. l. 21 ff. eod.*

§. XCII.

Nec obstat
futuro credi-
tori.

Sed & futuris creditoribus, siue superuenientibus post impetratam dilationem debitoris, haec ipsa nihil obstat. *REBVEFF. tr. de lit. dilatoriis, art. 1. gl. 1. n. 47. sq. COLER. proc. execut. p. 1. c. 4. n. 15. BRVN. de cess. bon. qu. 2. n. 8. §. qu. 31. quarta qu. BESOLD. voc. Quinquennell. supr. §. 45.* Quippe nec principum concessionem, nec priuatorum dispositiones, futuros casus, de quibus non cogitatum, respiciunt. *cl. 5. de rescript. cl. 1. de censib. l. 28. §. 2. ff. de liberat. leg. l. 7. ff. de aur. & argent. leg. l. 34. §. 1. ff. de leg. 3.* Praesertim si accedat fraus debitoris, suppressa conditione sua, creditorem ad contrahendum inducentis: cui contra moratoriam exceptionem replicatione doli subueniendum erit. *L. 1. §. 1. ff. de dol. mal. except. l. 36. de verb. obligat. §. 1. Inst. de except. infr. §. 98.* Vnde apparet, nec pactum de non petendo extendi ad debita, tempore pacti nondum nata: nec cogitata. *L. 77. ff. de contrab. emt. l. 47. §. 1. ff. de pact.* Cum & non entis nullae sint qualitates: ut non possit differri, vel remoueri, quod non est. *L. 83. l. 208. ff. de reg. iur.*

§. XCIII.

Non inducit
ius talionis.

Mirum est, si quis in mentem induxerit, dubitare,
vtrum

utrum debitor, impetrata dilatione, possit exigere suos debitores: MANZ. *patrocin. debit. decad. 2. quæst. 3. n. 5.* propter aequitatem vulgatae constitutionis: quod quisque iuris in alterum statuit, ut ipse eodem iure utatur. Quod Rhadamanti ius ταυτοπαΐδεια, ἀντιστοιχείας audit GROTIUS *de iur. bell. & pac. l. 1. c. 2. §. 5. n. 3. & l. 2. c. 20. §. 1. n. 2. in not. ex Aristot. Eth. l. 5. c. 5.* Quæ sententia male tribuitur BERLICHIO *p. 3. concl. 51. n. 10.* OLDENDORP. *cl. 1. act. 1. n. 1.* Uterque enim de impetratione dilationis iniqua intelligendus esse videtur. Sane quæ ad constitutionis huius iustitiam ipse requirit OLDENDORP., moratoriae dilationi, legitime impetratae, non conveniunt: scilicet impetrantis delictum, & dolus malus: ius novum, & iniquum in læsionem alterius: similis causa, & conditio eius, contra quem impetratum. Proinde in privilegiis legitime adeptis constitutioni nemo locum faciet, cui sanum sinciput. LAVTERBACH. *dict. disp. §. 42.* Porro in dilatione per pactum concessa, si quis ad hanc constitutionem provocare audeat; cum HORATIO *l. 2. Sat. 3. 83.*

Nescio, an Anticyram ratio illi destinet omnem.

Quæ enim tibi fit iniuria, si ego debitori meo spatium soluendi indulgeam? motus admonitione. *Eccles. c. 29. 11. nisi oculus tuus nequam est; quod ego bonus sum. Matth. c. 20. 15.* Plane si debitoris debitor aequali paupertatis onere prematur, contra merum ius quid suadeat Christiani amoris ratio, docet indignatio heri, apud *Matth. c. 18. 32. Serue nequam, nonne oportuit & te misereri conserui tui?* Ceterum si contingat, principem, sua potestate abutentem, in largiendis induciis iniustus prodigum esse; uti aliquando videmus, quosdam dyna-

dynastas, & regulos maleferiatos, quorum luxuriae non sufficit census familiaris, parata pecunia vendere priuilegia, iura, iustitiam, munera, ipsa sacerdotia, sacramenta, & quid non amplius? retorsionis ius a vicinis non solum ipsi impuri impetrantes, sed alii etiam, licet innocentes, subditi cum damno suo experiuntur. GAIL. de pign. obs. 2. n. 2. CHRISTINAE. dec. Belg. V. dec. 61. n. 17. Atque ita,

Quicquid delirant reges: plebsuntur Acbiui.

HORAT. lib. 1. ep. 2. 14.

§. XCIV.

Exclusio cessionis bonorum.

Tandem inter effectus refertur, quod induciarum, & cessionis beneficium inuicem se excludant; ut vno electo, non detur regressus ad alterum. Pedibus eunt in hanc sententiam doctores tantum non omnes: ut alia incedens via, videaris configere cornicum oculos. MANZ. patroc. debit. dec. 2. qu. 7. n. 30. §. qu. 8. n. 72. BRVN. de cess. bon. qu. princ. 27. Equidem qui bonis cedit, de induciarum auxilio non cogitabit, ne per somnium quidem. Exutus enim bonis omnibus ad subligar vsque, infr. §. 105. quid est quod timeat amplius; vel speret ab hoc auxilio? Apposite seruus apud PLAVT. *Asinar. act. 1. sc. 1. 78.*

Maximas nugas agis:

Nudo detrahere vestimenta me iubes.

Iam enim debito liberatus, §. fin. inst. de replicat. l. 3. Cod. de bon. autb. iud. poss. stulte quaerit dilationem ad soluendum: quae nec frustra ei indulgenda, qui per eiusdem usum nihil iuratur. L. 13. §. fin. ff. ad Sc. Velleian. MEV. disc. leuam. inop. cap. 6. n. 12. Solus ergo scrupulus haeret in casu inuerso, post moratoriam dilationem non ad-

admittendi beneficii cessionis bonorum. Columnen huius
sententiae quaeritur in ipsa *l. fin. Cod. qui bon. ced. poss. de con-*
cedendo vel quinquennali spatio, vel bonorum cessione,
alternatiue loquente. Verum enimvero verba haec; ille
aut ille; non solum disiunctivae, sed etiam subdisiunctivae
orationis esse; ita, vt ex propositis finibus possit & vtrum-
que esse, docuit nos **PROCVLVS**, in *l. 124. ff. de verb.*
signif. ibi **ALCIAT.** imo copulatiue sumi saepe numero
docet **RVDING.** *cent. 3. obs. 92.* ex **EVERHARD.** *loc.*
top. 108. a natura alternatiuorum n. 12. Debiliior mul-
to & frigidior ratio adiiicitur, quod duo remedia, ad
eundem finem tendentia, cumulatiue non dentur: sed
vno electo, alterum cesset. *L. 9. §. 1. ff. de tribut. act.*
Admittenda enim erit haec regula, si finis; quem in-
tendimus, alterutro remedio plene secutus fuerit: sin
seculus, non obstat, quo minus conuolemus ad aliud re-
medium; alio non sortiente suum effectum. *L. 91. ff.*
de reg. iur. l. 19. ff. de inoffic. testam. l. 97. ff. de acquir.
hered. Quod si ergo infelix debitor induciarum auxilio
vinculis elabi non possit, vt negemus ipsi extremum ces-
sionis bonorum refugium; nulla nec iuris, nec aequita-
tis ratio suadet. Finge, debitorem fortuna prostratum,
dum remedium ex tempore sperat, (quae hominum
est indoles, vt de facultatibus suis amplius sperent; §.
3. *Inst. quib. ex caus. manum. non lic. nec cogitent crasti-*
na; supr. §. 47.) maioribus nouis pessundari calamita-
tibus: praesertim cum, secundum **PLAUT.** *Mostella-*
ria, act. 1. sc. 3. 40.

Insperata accidunt magis saepe, quam quae speres;
Eritne nunc carceri mancipandus, vel creditoribus ad
dilacerandum dandus? vt vult **VINCENT.** de **FRAN-**
CHIS,

CHIS, *decis. 251.* reprehensus ab ipso dissentiente, TREN-
TACINQVIO, *res. 27. de solution. n. 22.* Equidem non
arbitror; quin potius afflicto non addendam afflictio-
nem; cum praecunte eodem PLAVTO, Trinummo,
act. 5. sc. 2. 61.

Miseria una uni quidem homini est affatim.

Sed potius nouo emergenti nouum adhibendum reme-
dium. *L. 11. §. 8. ff. de interrogat.* adeoque misero mise-
rabile hoc cessionis bonorum beneficium aequiori sen-
tentia non esse denegandum, cum ZOES. *ad ff. de cession.*
bonor. n. 25. LAVTERBACH. *dict. disp. §. 41.* & quibus-
dam aliis, ab ipso allegatis. BRVN. *de cession. bonor. q.*
27. princ. ubi requirit clausulam: non obstante dila-
tione.

CAPVT XII.

De contrariis.

§. XCV.

Finitur lapso
termino.

Quibus modis locus non sit induciis iam plura prae-
libauimus §. 16. 26. 29. 42. §. 48. 49. 51. 52. quae
repetere non interest; quoniam *dis χρημῶν δαίματος*, ut
est apud ERASMVM in prouerbiis. His addendum,
finiri inducias, effluxo tempore, vel per rescriptum,
vel per pactum illis praefixo. Currere hunc termi-
num a die concessionis, nemo est, qui ambigat. NIC.
de PASSERIBVS *d. l. quæst. 59. Per. C. 7. X. de rescript.*
C. 19. X. de praebend. TRENTACINQ. *d. resol. 1. de solut.*
n. 27. Nisi alium placuisse terminum ex concessione ipsa
appareat *dd. ll.* ANTHON. *concl. 54. n. 17.* vid. *omn. §.*
75. vel debitor uti dilatione impediatur ANTHON. *n.*
9. MEV. disc. leu. inop. c. 4. n. 25.

§. XCVI.

§. XCVI.

Porro cessat rescriptum, si debitorem, currente eo, Cessat causa
 melior fortuna arriserit; ut factus sit satis superque sol. finali cessante.
 uendo. Causa enim rescripti finalis fuit, ut debitor tem-
 poris compendio vires ad soluendum recuperet. Ergo
 cessante hac causa, cessat effectus negotii. *L. 2. §. fin. ff.
 de donat. l. 4. §. 2. ff. de munerib. l. 10. §. 3. ff. de vacat. mun.*
 EVERHARD. *loc. top. 80. a cessatione rationis, n. 4.* Ut
 tamen praecedentem sententiam declaratoriam, siue re-
 uocatoriam privilegii, a concedente factam recte re-
 quirat LIMNAEVUS, *d. c. 8. n. 341.* Et mutatum qui-
 dem debitoris statum probare debet creditor, ALCIAT.
de praesumpt. reg. 2. pag. 1.

§. XCVII.

Diuerfa forte erit causa dilationis ex pacto cum cre- Etiam in con-
 ditoribus competente. Cum hisce ante diem agentibus uentionali.
 obstat exceptio pacti de non petendo: sibi que imputa-
 re debeant, quod legem contractus non conscripserint
 apertius. *supr. §. 85.* Sed superare videtur eadem & in
 rescripto obtinens ratio, siquidem de contraria contra-
 hentium mente constet: quae magis in contractibus at-
 tendenda est, quam verba. *L. fin. Cod. quae res pignor. l.
 34. ff. de reg. iur. l. 219. ff. de verb. signif. ibi ALCIAT.*
 Cum enim ex mente & intentione contrahentium dila-
 tio concessa sit ad soluendum recuperatis viribus, ultra
 eorum intentionem non debet operari contractus. *L.
 3. Cod. de transact. supr. §. 86.*

§. XCVIII.

Hoc amplius rescriptum ad falsas preces, sub. & Obstat sub &
 obreptitiae impetratum, inualidum esse, in iure nostro obreptio.
 abunde cautum est. *supr. §. 68.* Quia sub ea conditio-

ne emanare debet : si preces veritate nitantur. *L. fin. Cod. de divers. rescript.* Immo clausulam hanc tacite in omni rescripto subintelligendam esse voluit Alexander III. Pontifex, in *c. 2. X. de rescript.* GAIL. *l. 1. obs. 14. n. 2.* TRENTACINQ. *l. 1. tit. de rescript. res. 7. n. 1. sq.* Quod ita ampliandum, ut rescripta, ad preces mendaces impetrata, in causis gratiae sint ipso iure nulla. TRENTACINQ. *d. l. res. 5. n. 2.* REINKING. *de regimine seculari l. 2. cl. 2. cap. 8. n. 3.* adeoque a nullo iudice attendenda. *L. fin. Cod. si contra ius vel util. publ. ibi BRVNN. l. 10. Cod. de S. S. Eccles. l. 7. Cod. de precib. imperat. offer.* Etiam si sine dolo, per simplicitatem, vel ignorantiam subreptio commissa sit. TRENTACINQ. *d. res. 5. n. 4.* Cum hac tamen limitatione, ut subreptio in vno articulo non vitiet capitula separata. REBVEFF. *tr. de rescriptis, in praefat. n. 111.* Quem in subreptionis casibus vide *n. 173.* Vtique in dilatione ex pacto, si debitor per fraudem & imposturam creditores ad paciscendum induxerit, contra ipsum excipientem dabitur replicatio doli, *supr. §. 92.* Quae nullo interueniente dolo cessabit. *vid. infr. §. 101.* Et parte debiti remissa ad consequendum residuum, conductionem ob turpem causam tribuit STRACHA *tract. de decoctorib. p. 6. n. 1.* BRVNN. *de cess. bonor. 4. princ. 22. n. 7.*

§. IC.

Abusus.

Tandem abusu perire rescriptum, ut in genere omnia privilegia, tralatitium est. *§. fin. Inst. de his, qui sui, vel alien. iur. c. 63. cau. 11. qu. 3. c. 11. X. de priuil. l. 11. Cod. de Iudae :* Quod si ergo debitori, impetratis induciis, adeo non sit curae creditorum satisfactio, ut potius luxuriosus viuens genio suo indulgeat, vel &

quod

quod superest, defraudando creditores, in alienum v-
sum conuertat; implorabunt hi concedentem: vt re-
scriptum, propter eius abusum, reuocet. MEV. *discuss.*
leu. inop. c. 8. n. 16. In dilatione vero per pactum conces-
sa, si deferat debitor conuentionis legem, creditores
exceptionem pacti, replicatione non secuti implemen-
ti ex propria parte remouebunt STRACHA *tr. de de-*
coetoribus p. 6. n. 23. Id quod omnibus conuentionibus,
sub modo initis, proprium est, vt is qui fidem non im-
pet, repelli possit. L. 6. *Cod. de pact. int. emt. & vend. l. 1.*
Cod. de donat. quae sub modo. ZANGER. *de exceptionibus.*
p. 3. c. 22. n. 10.

§. C.

Denique renunciatione tollitur beneficium pridem Renunciatio:
acquisitum. REBVEFF. *tr. de rescriptis in praefat. n. 160.*
(De renunciatione futuri actum est §. 30.) Renuncian-
ti enim non datur regressus ad iura renunciata. L. 14. §.
9. *ff. de Aedilit. edict. l. 4. Cod. de pact. c. 3. X. de renunc.*
Sic & dilatio per pactum de non petendo ad tempus
data, pacto contrario aboletur. *supr. §. 89.*

§. CI.

Paucis nunc videndum de rescindendis induciis re. Restitutio in
stitutionis auxilio; cui contra rescriptum principis vix, integrum.
ac ne vix quidem videtur esse locus. Quod si enim ad
preces mendaces, cum laesione creditorum emanauerit;
ipso iure nullum esse, & creditores sub- & obreptionis
exceptione tutos esse, paulo ante demonstrauimus §. 98.
Supponit nimirum hoc extraordinarium auxilium ne-
gotia valida. In inualidis, & nullis, ipso iure tutus a-
ctor, hoc remedio non indiget. L. 12. l. 16. *ff. de minor.*

l. 2. l. 4. *Cod. in quib. caus. in integr. rest.* non est necessarium. *ODDI tr. de restit. in integr. p. 1. qu. 17. n. 62.* In dilatione a creditoribus per pactum concessa inspiciendum, utrum laesio ex accidenti & causa insequente contigerit; forte quod debitor ad opimiorum fortunam praeter spem peruenierit; ubi deneganda erit restitutio laesionis praetextu petita, in qua probanda ad tempus contractus respicitur. *L. 8. Cod. de rescind. vendit. C. 7. X. de reb. eccl. alien.* Quod si ipso contractus tempore satis superque soluendo fuerit debitor, & creditor, vel minor aetatis facilitate lapsus, vel maior enormiter laesus fuerit; praetoris auxilio subueniendum erit. *MEV. d. tr. c. 3. n. 27. sq. add. text. l. 9. ff. de pact.* *MENOCH. arbitr. iud. qu. cent. 3. cas. 203.* *BERLICH. dec. 235. n. 20.* frustra dissentiente *REBVEFF. tr. de literis dilator. art. 1. gl. 1. n. 33.* *ANTHON. concl. 33. n. 1.* Imo vero decoctores torturae subiicientes esse, ut indicarent, pecunias dissimulatas, suadet *STRACHA tr. de decoct. p. 7. n. 2. ex l. 23. §. 4. ff. ad L. Aquil.*
§. CH.

Appellatio.

Sed nec hoc praetereundum, propter iniquitatem decreti iudicis, creditorum numerum iniuste sequentis, grauatis reliquis appellationis auxilio consultum iri. *TRENTACINQ. l. 3. resol. 3. de solution. n. 10.* *STRACHA de mercatura tr. de decoct. p. 6. n. 17.* Forte quod debitor sufficientia bona habeat: *STRACHA d. l. n. 18.* vel alias sit satis soluendo, *supr. §. 96.* ad modulum trapezitae apud *PLAUT. Curcul. act. 3. sc. 1.*

Beatus videor; subduxi ratiunculam;

Quantum aeris mihi sit; quantum alieni fiet.

Dives sum, si non reddo eis, quibus debeo.

Si

Si reddo illis, quibus debeo; plus alieni est.
Verum hercle, vero quum belle recogito,
Si magis me instabunt, ad praetorem sufferam.
Habent, huc morem plerique argentarii;
Ut alius alium poscant: reddant nemini:
 vel creditorum aliqui collusorie prece, pretioque, in
 praeiudicium reliquorum, consentiant. BERLICH. *dec.*
235. n. 53. sq. vel sint consanguinei, aut alias suspecti.
 TRENTACINQ. *dict. l. n. 11.* Proinde apposite credito-
 ribus consulit STRACHA, *d. l. p. 6. n. 14.* curare an-
 te omnia, ut bona decoctoris in inventarium redigan-
 tur; & libri rationum, ad evitandas interpolationes,
 aliasque artes milleformes, in eorum custodiam veniant.

CAPVT XIII.

De affinibus induciarum.

§. CIII.

INter affinia siue cognata induciarum primum locum
 sibi vindicat indultum gratiae; de quo paulo ante
 mentionem iniecimus, §. 76. Quotiescunque enim ad
 petendum rescriptum moratorium deficiunt requisita
 legum, & constitutionum imperii, in huius vicem in-
 dultum gratiae, neglectis requisitis, concedere posse
 Imperatorem, satis confidenter asserit VFFENBACH,
de consilio aulico, c. 11. Sect. 2. §. 9. supr. §. 76.

Indultum
gratiae.

§. CIV.

Equidem sententiam hanc nimium quantum extra
 iuris orbitam vagari, facile apparet. Cum enim sa-
 cratissimus Imperator, in recessibus imperii saepius in-
 dicatis, ad inducias non nisi ex causis expressis, prae-

Quod in me-
dio relinqui-
tur,

gnantissimis, sufficienter probatis, concedendas, firmiter se adstrinxerit; ne de eius quidem voluntate capienda est alia praesumptio, quam quod semper conformis esse debeat iuri: nec velit altera manu irritum, infectumque, quod altera promisit. *L. 4. Cod. de legib. VVLTEI. v. 3. Cons. Marp. 19. n. 50.* Et praeterea potestas eius tam angustis non est inclusa cancellis, quin in moratoriis rescriptis, eorumque requisitis, pro prudenti iustitiae suae arbitrio procedere possit: ut ad novum inuentum alterius remedii confugere non sit necesse.

§. CV.

**Cessio
bonorum.**

De cessionis bonorum cognato, sed acerbioris & funesto beneficio, ac peruaria eius cum moratorio rescripto conuenientia plura suis locis inuimus. Hinc ab vno ad alterum frequens est illatio: nisi ubi diuersitatis apparet ratio. Induciae enim tanquam mitius remedium, cessioni bonorum subrogatae videntur, in *l. fin. Cod. qui bon. ced. poss. MARTA dig. nou. tit. 1. verb. dilatio. c. 49.* Ergo sapiunt naturam eius, cui surrogantur. *EVERHARD. loc. top. 122. a vi surrogationis n. 1.* Est autem actus, siue beneficium, *MANZ. patrocin. debitor. dec. 2. qu. 1. n. 11. BRVN. de cess. bonor. quaest. 1. n. 1. sq.*, quo debitor, sine dolo obaeratus, *supr. §. 65.* omnia bona sua creditori in solutum relinquit; ad euitandum carceris tremorem. (videtur, enim nominatus carcer a graeco *ναῖμαρος*: tremor.) Vtique beneficium audit; non simpliciter, sed secundum quid: quod ad maiorem carceris miseriam euitandam, eligatur. Ut potius sit orandum ab hoc beneficio libera nos domine! cum *MANZIO d. l. n. 18. SCHNEIDEWIN. ad Inst. quib.*

ex caus. manum. non lic. n. 11. Ita autem omnia omnino bona emancipare debet, ut ne obulus quidem ipsi relinquendus; MANZ. d. qu. 1. n. 76. & qu. 6. n. 4. BRVN. de cessione bonorum. qu. 3. n. 9. supr. §. 94. & vel vno suffurato denario, irrita sit cessio. MANZ. d. dec. 2. qu. 1. n. 63. Colleg. iurid. Argent. tit. de cess. bonor. th. 8. BRVN. de cessione bonor. 4. princ. 5. Et sic secundum PLAVTI Poenulum, Prolog. 72.

Ipsa abijt ad Acheruntem sine viatico.

Quid si nulla bona suppetant? v. MANZ. d. l. n. 43. 58. BOCER. cl. 6. disp. 36. th. 40. Forte respondebimus cum seruo apud PLAVT. Persa. Act. 1. sc. 1. 42.

Aquam a punice nunc postulas

Qui ipsius sitiit.

Et haec quidem de stricto iure. Alia est aequitatis vel humanitatis ratio: cuius intuitu plurimis in locis instrumenta artis, Handwerckzeug/ ad victum quaerendum indulgentur. CRAVETTA var. res. l. 2. c. 1. n. 5. MANZ. patrocin. deb. dec. 2. qu. 6. n. 65. sq. Ita satis humane disponit Reformatio Francofurtensis, p. 1. tit. 1. §. 11. So wollen wir doch solches so gar scharff/ und daß der Schuldnee so gar angezogen / und entblösset werden solle / nicht gemeinet haben. Sondern soll ihm seine ziemliche Kleidung an seinem Leib/auch/ so er ein Handwerckmann/sein nothdürfftiges Werckzeug/ nach gestalt der Person und des Handwerckes/ (alles auff der Schöffn Erkantniß) gelassen werden. Damit er dannoch auch seine Nahrung haben; Weib und Kinder ernähren; und sich wiederum zu erholen anschicken möge.

§. CVI.

Effectus.

Cardinalis huius beneficii effectus est, quod debitor, post cessionem conuentus, tueri se possit exceptione cessionis bonorum: cuius solitam formulam: si bonis cesserit; docet IVSTINIANVS, §. 4. *Instit. de replicat.* Quae tamen fideiussori non competit: qui hunc in finem principaliter constitutus est; vt, creditore facultatibus lapso, ipse teneatur *d. §. fin.* Deinde debitor in bonis, post cessionem quaesitis, competentiae beneficio gaudet; de quo §. II3.

§. CVII.

Leuis macula.

Non possum non leui tangere penicillo cessionem bonorum, non infamiam quidem, *L. 10. Cod. ex quib. caus. infam. l. 8. Cod. qui bon. ced. poss.* leuis tamen notae maculam inurere; ex communi doctorum opinione. *arg. Nou. 135. c. 1. pr. Nou. 4. c. 3. pr. in fin. MVLLER. ad STRVV. Exerc. 44. thes. 32. lit. a. STRACHA de decoloribus, p. 3. n. 2.* Quod vti restringendum est ad eum casum, quo debitor partim fortunae, partim propriae culpa vitio decoxit: cum BRVNNEM. ad *d. l. 11. Cod. ex quib. caus. infam. n. 7.* ita nulla nec aequitate, nec ratione niti videntur quorundam locorum statuta, cedentem ad actus ignominiosos & infames adigentium. Quorum diuersos ritus suppeditat *Colleg. iurid. Argent. tit. de cess. bon. th. 11. MANZ. patrocin. debit. dec. 2. qu. 5. n. 15. BRVN. de cess. bonor. quaest. pr. 6 n. 5.* Proinde illis calculum recte denegat BRVNNEMANN. ad *d. l. 11. n. 9. STRACHA d. p. 3. n. 3.* cum satis ipso fortunae furore punitus sit. *arg. l. 14. ff. de offic. praesid. supr. §. 27.*

§. CVIII.

§. CVIII.

De controuersia, inter doctores aequo fere Marte Contraria.
agitata, vtrum huic beneficio renunciare, atque ita se-
metipsum carceri mancipare liceat, diffusius verba fa-
cere superfedemus. Neque enim animus est, longius
extra vagari oleas. Vtriusque partis patronos, quibus-
ue dimicent rationibus, plenius scire cuius interest, ad-
eat MANZ. *patroc. debitor. dec. 2. qu. 8. n. 91.* CO-
VARRVV. *var. res. l. 2. c. 1. n. 7. sq.* SCHNEIDEWIN.
§ *fin. Inst. de uet. n. 13.* COLER. *proc. execut. p. 1. c. 6.*
n. 44. BRVN. *de cessione bonorum qu. 20. quartae quæst.*
princ. supr. §. 32. 44.

§. CIX.

Pullulauit ex hoc mitius aliud beneficium datio. Datio in
solutum.
nis in solutum; ab imperatore Iustiniano constitutum
in *Nov. 4. c. 3. Auth. Hoc nisi. Cod. de solution.* quo debi-
tori, pecunia infelicititer destituto, licentiam fecit, cre-
ditori, etiam inuito, rem immobilem in solutum offe-
rendi, atque adeo se a carceris squalore liberandi. Cu-
ius praecipua requisita sunt, 1.) debitoris impotentia
soluendi parata pecunia. 2.) quae contigit ipsi sine
sua culpa, fortunae iniquitate COTHMANN. *v. 1.*
Resp. 19. supr. §. 105. 3.) Vt nec res mobiles, quas det in
solutum, habeat: 4.) nec immobilium emtorem aequo
pretio, v. MANZ. *patroc. debit. dec. 2. qu. 9. n. 41.* inuenire
possit; 5.) Vt creditori potestatem faciat, eligendi res o-
ptimas, excepta ecclesia, quae, rem mediocrem offe-
rendo, liberatur. *Nov. 122. c. 6. n. 2.* STEPHANI ad
Notuell. 4. n. 36. MANZ. *d. qu. 9. n. 50. 137. qu. 10. n. 100.*
6.) Vt praecedat iudicis aequi & diuturnis, sedula & ex-
quisita

quisita aestimatio , cuius retractatio vtrique parti ex iusta causa permittitur. MANZ. *d. qu. 10. n. 108. 7.*) Vc creditori de euictione caueat debitor, quo potest meliori modo. STEPHAN. *d. n. 36. § 9.* Plura de beneficio hoc cui scire libet, adeat inter multos alios saepius laudatum MANZ. *patrocin. depauperat. debit. MEV. disc. leuam. inop. debit. c. 4. sect. 10.* STEPHANI *ad d. Nou. 4.* STRYK. *diff. de beneficio dationis in solutum. Recess. Imp. 1654. §* So viel nun die Capitalia 172. verb.: Oder auff den Fall er (debitor) bey diesen Geld- & klemmen Zeiten / keine baare Mittel hätte / noch erlangen könnte; durch Dargebung anderer beweg- und unbeweglichen Güter / an statt barer Bezahlung / (jedoch daß dem creditori die Wahl / nach besag gemeinen Rechten / frey stehe) auf dererselben vorgehende / zwischen denen vorigen / und gegenwärtigen Zeiten auff das Mittel gestellte / billige Schätzung / abzulegen; der creditor aber / solche anzunehmen / schuldig seyn soll. *Simile remedium disiecta nouarum tabularum expectatione, quae crebro mouebatur, suo tempore adhibuit Iulius Caesar; teste SVETON. c. 42.*

§. CX.

Pactum commissorium.

Quod si datio in solutum creditorem inter & debitorem conuenerit; cauendum est, ne sapiat hoc pactum captiosae legis commissoriae vitium; reprobatur a Constantino Imperatore, in *l. fin. Cod. de pact. pignor.* (quae lex hoc habet singulare, quod praeteritis etiam negotiis lata fuerit) Innocentius III. Pontifex, in *c. 7. X. de pignorib. Ius feudale 1. feud. 27. § 2. feud. 51. §. 6. Ordinatio politic. anni 1577. tit. von Juden / und ihrem Wucher*

Bucher 20. §. 50. Quae fraudulentia saepissime sub in-
uolucro pacti de retrouendendo, aliisque fucis occul-
tari solet, **LEYSER** *meditat. ad ff. specim.* 158. *med.* 5.
Plura si desideras, adis **MENCKENI** *disp. de leg. com-*
missoria a iure reprobata; **TRENTACINQ.** l. 3. *tit. de pi-*
gnoribus res. ii. **STRYK.** *dict. disp. c. 6.*

§. CXI.

Hoc amplius vltiori erga obacratos debitores Eiuratio bo-
miser cordia ductus, (intempestiua forte, v. l. 7. §. 7. *nae copiae.*
ff. de dol. §. fin. Instit. de L. Aquil. l. 14. §. 2. ff. de custod.
reor.) Imperator Iustinianus, vel quisquis fuerit fabrica-
tor *Novellae Constitutionis* 135. ibi **HOMBERG**, decre-
uit, ne quis cogatur bonis cedere; sed potis sit eiura-
re bonam copiam: (de qua formula antiqua mentio-
nem facit **MEV.** *discuss. leu. inop. c. 4. sect. 2. n. 11.*) hoc
est mediante iureiurando per sacra & adoranda eloquia,
siue tacto euangelio, confirmare, quod nec rerum sua-
rum occasionem, aut aurum reliquum habeat, vnde
aeris alieni supplementum faciat. Quo praestito, vi-
ctu quotidiano, atque corporis amictu priuari non de-
bebat; sed gaudere competentiae beneficio. Et eo i-
pso quidem pinguius est hoc remedium beneficio da-
tionis in solutum: vti recte distinxit **TABOR** *consult.*
academ. de praesidiis & palladiis debitorum, praefat. n. 2.
licet vtraque haud raro confundi videantur. **STEPHA-**
NI *ad d. Nou. 135. n. 14.* **MEV.** *discuss. leuam. inop. deb.*
c. 4. sect. 2. **MANZ.** *patrocin. debitor. dec. 2. qu. 1. n. 27 sq.*
& qu. 2. n. 16. 26. vbi cautionem de soluendo iuratori-
am requirit, & *qu. 3.* ostendit, quando beneficium hu-
ius nouellae non habeat locum. Ceterum constitu-
tionem

tionem hanc olim, & ipso quidem IRNERII tempore, cum ex eadem nullam excerpserit authenticam, oblitteratam, vel, si mauis, vsu nunquam receptam esse, doctores communi calculo adstruunt: STRVV. *Synt. iur. ciu. exercit. 44. th. 32.* tibi MVLLER. *lit. d. HAHN. ad WESENBECC. tit. de cessione bonor. n. 5. MAIER. coll. iurid. Argent. d. tit. th. 6.* STRYK. *dict. disp. c. 1. n. 50.*

§. CXII.

Litterae status.

Gallorum litteras status, lettres d' Etats, si quis inter affinia referre velit, non est, quod dicam contra: nisi quod nostro in imperio vix vllus sit illorum vsus. Sunt autem litterae status iustitium, iure militiae, vel legationis, a rege impetratum; vt causa, durante absentia, in eodem statu maneat. Plura scire cui lubet, adire poterit REBVFF. *tr. de literis dilator. art. 1. gl. 2. & seq.*

§. CXIII.

Competentiae beneficium.

Tandem claudit agmen competentiae beneficium. Quod quidem verbum in nostro iure Iustiniano nusquam extat: res ipsa tamen cognita & descripta est in *l. 16. 17. sq. ff. de re iudic. l. 12. sq. ff. solut. matrim. & passim.* Ex quibus constat, quod sit beneficium, quibusdam debitoribus speciali lege concessum, ne vltcrius condemnentur, quam in id quod facere possunt. *dd. 4.* Quae verba vti nimis generaliter interpretatur IVSTINIANVS, in *§. 37. Inst. de action.* ita eorum sensum explicatius exponit POMPONIVS in *l. 38. ff. de re iudic.* & PAVLVS *l. 173. ff. de reg. iur.* MANZ. *patrocin. debitor. dec. 3. qu. 3 n. 5. 21.* In quo & familiae debitoris rationem habendam esse, vt non minus huic de

de necessitate prospectum sit, contra SCHNEIDEWIN.
§. 36. *Inst. de act. n. 8.* praegnantibus argumentis defen-
dit MANZ. *patrocin. debitor. dec. 3. qu. 5. n. 5. sq.* BRVN.
de cessione bonor. qu. 10. quart. quaest. princ. n. 3.

§. CXIV.

Indicem eorum, quorum in fauorem proditum Subiectum
eius.
est, lege sis in l. 17. 18. 19. 20. 21. sq. ff. de re iud. &
plenius apud COLER. *process. execut. p. 2. c. 3. n. 118 sq.*
MANZ. *patrocin. debitor. dec. 3. qu. 1.* LAVTERB. *disp.*
de beneficio competentiae, th. 11. seq. MEV. *discuss. leuam.*
inop. c. 4. sect. 7. vbi n. 2. illis associat miseros, & belli
calamitate depauperatos debitores; cum HARTM.
HARTMANNI *tit. 18. obs. 2. n. 19.* BERLICH. *dec. 236.*
n. 38. MANZ. *patrocin. debitor. dec. 1. qu. 7. n. 84. &*
dec. 2. qu. 1. n. 124. dec. 3. qu. 2. Cui, quod ad stricti
iuris rationem, contradicit, de humanitate vtramque
manum porrigens, LAVTERBACH. *dict. disp. th. 36.*
vbi th. 46. docet, regulam: quod privilegiatus contra
aeque privilegiatum non vtatur suo privilegio, hic in-
distincte non procedere.

§. CXV.

Vt locus sit huic beneficio, inopia requiritur, non Requisita
culpa rei, sed per casum oborta *arg. Nou. 135. pr. l. vn.*
Cod. de rei vxor. act. MEV. *d. l. n. 14. supr. §. 43.* Et prae-
terea praestatio cautionis, de soluendo residuo, melio-
re arridente fortuna: *d. l. vnic. §. 7.* HARTM. HART-
MANNI *tit. 18. obs. 2. n. 9.* etiam iuratoriae; si alia in-
ueniri nequeat: cum obligatione omnium bonorum.
SCHNEIDEWIN. *ad §. 36. Inst. de act. n. 10. supr. §. 73.*

§. CXVI.

Effectus.

Itaque ex hoc ipso dilucidum est, exceptionem competentiae, quam parit hoc beneficium, non peremptoriam esse; sed dilatoriam: quandoquidem actionem non tollat; sed exactionem saltem differat. §. 9. & 10. *Inst. de exception.* ZANGER *de exceptionib.* p. 2. c. 15. n. 5. *Colleg. iurid. Argent. tit. de except. n.* 146. MANZ. *patrocin. debitor. dec. 3. qu. 1. n.* 119. Licet, contra indolem dilatoriarum, post litem contestatam, imo post sententiam, in ipsa executione, opponi possit. ZANGER. *d. l. n.* 4. CARPZOV. *p. 1. const. 32. def. 15. n.* 9.

§. CXVII.

Contraria.

Cessat hoc beneficium iisdem fere modis, quibus & moratoria dilatio. vid. §. 95. §. 9. quos latius ordine recenset MANZ. *d. dec. 3. qu. 7.* Interim cum tot latebrae, tot subterfugia pateant pro deceptoribus, quid mirum quod ad carceres deduci vel nequissimum vix contingat. Vna enim exclusus cauea, confugiet ad aliam; non secus ac bestiola illa apud PLAVTVM, Truculent. *act. 4. sc. 4. v.* 15.

Cogitato, mus pusillus quam sit sapiens bestia.

Aetatem qui uni cubili nunquam committit suam.

Quia, si unum ostium obsideatur, aliud persugium quaerit.

§. CXVIII.

Epilogus.

Quae quidem dixisse sufficiat: ut tandem imponatur huic dissertatiunculae, cum gloria diuini Numinis,

F I N I S.

Schuler, Ernst Christian Engelhard

Diss. iur. inaug. de eo quod iustum est de induciis moratoriis

Gissa 1747

4 Diss. 1559#Beibd.9

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10816557-2

VD18 15130568-001